Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дешх • ЕРА, 6 МАРТ, 1980 ШУ. • № 29 (6159). • Мах 2 кепек.

ГРОЗНЕНА—ЦlЕ БАЙРАКХ

Иттлагlча пятилетин шерех доашта толамий шераш хин-над ала йиш йолаш ба Нохч-Гlалгlай столица город Грозне къахьегамхой. Иштта аьт-тув боалаш чакхдаьккхар цар пятилетин дукхагlа дру а. Города экономика дегlайоа-лаеча керда толамаш дахарах цунна хьожаяьй РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС карара кара тела Цlе байракх.

Селхан парте обкома политически сердалон цlагlа города партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама актива, къахьегам коллективий викалий собрание хилар.

РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС карара кара тела Цlе байракх города викалашка дlаелар парте Нохч-Гlалгlай обкома шоллагlча секретара Л. Д. Магомадова. Цо дег тlара даькъала байцар котало яьккхараш, дlахо йодача хана уж кхы а дикагlа къахьегара тlахьийхар.

Собрание къамаьл даьча парте Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова шоай къахьегама иштта лакха мах барах баркал аьлар Коммунистически партеи Советски правительствен, пятилетка заданеш тlехкхоачашъяра тlагlертта хьовсам а доаттабеш баьчча юбилейна къахьегама совгlаташ кийчдара города къахьегамхоша доахачо мулех дийцар цо.

Дезача совгlата тlехдика къахьегарца хоп даза даьрхlа шоай коллективаш хиларах дийцар «Промавтоматика» НПО радиомонтажницас Л. И. Чакийс, «Старогрознефть» НГДУ начальника К. И. Ивинске, кхычар.

ЛЕНИНСКИ СОБРАНЕШ

«В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьарча» КПСС ЦК социано дlадехаш на хиллара республике укх деношка дlайолаеший «Ленин санна, коммунистически хьисапе даха, болх бе, къовсам лоаттабе» яхача девизагlа оп йола гулчахьара партийни собранеш. Цига къамаьлаш деча коммунистама а парте боацараша а дуаца баьчча юбилейна хаиньйолхача шоай коллективаша доахача толамех. Къаьстта терхаш тlаухийт производства эффективности балха дикаллелакхъара, хlанз а йолаш йолча торонех кхоачамех дикагlа пайда эцара. Цу собранешка деча къамаьлаша хоадамболлаш хьахийт КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш, дукха ха йоаццаш г. Москверча Бауманский хоржамий округ къахьегамхоша нис вlашагlкхийттача хана яйн Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара заводаш предприятеши, ленински юбилейна даха ва доаггlара вакъадахара тlавайка социалистически декхараш тlехкхоачашдара тlаберзабаь организаторски, массово - политически болх эргабаькха тоабара шоай къахьегамхоша деш дари дlахо йодача хана диказа дарддоацари.

* * *

Самарднийахьа шоай культура Цlагlа вlашагlкхийттабар Грозненски района Ленина цlерагlча колхоза хааш леладеча бригадайн фермайн къахьегамхой, гlуланхера нах, кулгалхой. Гучахьара партийни собрани хьайийллачул тlехьагlа «Ленин санна, коммунистически хьисапе даха, болх бе, къовсам лоаттабе» яха доклад йир колхоза партийни комитета секретара Н. Е. Лавренченкос.

Докладчико а цул тlехьагlа къамаьлаш даьраша а: механизированни отряда начальника Н. С. Шахтамировга, № 2 йолча хааш леладеча бригада кулгалхочун гlончо Г. М. Гайсанова, агролома-семеновода Ф. А. Макаренкос, иштта кхычер белгалдаьккхар баьчча юбилей цун цlи лелаеча шоай боахама коллектива къаьстта еза хилар.

Хьайбаш lангара доахача, бlаьстан кийчо еча цхьадола дика хlамаш боахама коллективана карагlдаьнадале а, пятилетка заданеш кхоачашъеча доккхий декхараш тlадисад цунна. Цудухьа къайла ца кхухьаш хоадамболлаш хьагучадаьхар балха тlа дола кхоачамбоацараш, уж дlадахара наькъаш белгалдаьхар. Будсоццаш шоаш тlайийцача социам тlа ленински юбилейна къахьегама совгlаташ кийчдара коллектива деррига низаш оарцагlдоахаргхиларах тешам белар собрание доакъошхоша.

* * *

Цу тайпара собранеш хиннай укх деношка Назрановски, Шалински, Урус-Мартановски, кхыча районий къахьегама коллективашка.

Ленински юбилейна накъадолхаш

Халкъа боккха тешам

24 февралe дир союзни автономни республикай Лакхехьарча Советашка, халкъа депутатий моттигерча Советашка хоржамаш. Берригача мехка а санна, вай республике уж чакхдаьлар партех халкъех йохаргйоаца цхьоагlо хьахьекха патриотически уйла айеннача хьале, дерех хилар халкъа lаьдала бокъонца дола цlей. Хlанз вай ала бокъо я хоржамашка коммунистийи парте боацарийи бlово йизза котало яьккхар, парте чурен арахьарен политика дерригача халкъо къобал а ю, хьал а лоац аьнна.

Хоржамашта кийчо еш эттача хьала дика эллини йир гор. Москвай Бауманский хоржамий округа харжархоща вlашагlкхийттача КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьло. «Вай ниъ, хьалхагlа а санна, — аьлар Л. И. Брежнева, — из ба маьрша кхоллама дара, бlарг ма кхоачча ада мехка аренаш дlахо эргахара, советски халкъа материальни духовни рузкъаш дебадара тlаберзабаь ниъ, хlаьта цхьанна хlамо цу наькъа тlара вай доахарт а дацl».

Хlанзара хоржамаш чакхдаьхар парте XXV съезда, КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяра, Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизара даха ма доаггlара накъадахара, иттлагlча пятилетка планаши заданеши толаме кхоачашъяра тlехьа къовсам лоаттабеш.

Парте боацараша цхьана хоржамашка енача парте платформи бахача наькха дерригача доакъай хьашташа ма яххара яр, цудухьа цар массане а кхаж тессар депутатолла харжа оттабаьча берригача кандидаташта — паччахьалкхен lаьдала органашкарча халкъо викалашта тlехьа. Хоржамий округашка дакъа лаьцача харжархоша кхаж тассара процент лакха я. РСФСР Лакхехьарча Советe хоржамаш дара харжархой списокашта юкъебихьарех — 99,90 процент, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Советe — 99,99 процент. Иштта барт цlа болаш чакхдаьлар халкъа депутатий моттигерча Советашка даь хоржамаш а. Церех хилар итташ эзараш болча харжархошта уж мехка дай хилара бокъонца йола школа, советски паччахьалкхен демократизм эргайоахаш тоавра керда наькъаш хьадийллар.

Цу хьакъехьа бе беза болх боккха ба. Хоржамашта хьалхарча собрание къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева белгал ма даькхара, дlадахача итт шера дикка айденнад Советий хьинар. Кхы а шерагlа гуча лийнай цар йоккхий торонаш. Уж я боахамен культуран дукха дешаш къестадечара, бахача наха гlуланхаш дера, чlоагlа ховттам дола товараш арахецара инициатива гойтара, нахацара бувзамаш чlоагlдара, харжархой наказаш кхоачашдара цар йола торонаш. Кlезигагlа лоархlам болаш бац ерригача предприятеи организацейи балла тlехьа цар чlоагlа лоаттабе беза тlахьожам а.

Советаш, партийни организацеша кулгал а деш, шоаш йолча керттера низ а хинна дlаотта еза экономически культурни даькъе вай дегlадоагlача, планаш кхоачашъяра тlехьа чlоагlагlа тlахьожам лоаттабе беза, советски законаш массанега а кхоачашдайта деза. Найна хьалхашка латтача доккхийча декхараша дlадеххача тайпара хилар, хоржамашта кийчо еш айенна хинна наькха политически а къахьегама а уйла лаьгl ца яийтар, производства доаха дара демократически лардаш чlоагlъяр халкъо хоржарий сийлен гlулкх, цар декхар да.

Из декхар кхоачашдарга, доши леладу гlулакхаши цаlаш хиларга, наькха йоакхо ярга хьежжа нах бергба къахьегамхочо Советски lаьдала, шоай бенна тешам партийни, советски болийлочо баццьбара. Цудухьа къаьстта лоархlам болаш да харжархой наказаш кхоачашделга.

Керда хержача Советий депутаташа шоай болх дlаболабу бехктокхамеча хана — пятилетка чакхйоалача шера а бlарччача пятилетка а кхел къоастаеча, В. И. Ленин ваь 110 шу дизара даха ма доаггlа накъадахара тlехьа къахьегача коллективашка шерра социалистически яхь йоаржаеьча хана. Тахан депутаташа шоай низ тlабахийта беза КПСС XXV съезда решенеш йизза кхоачашъяра, пятилетка толаме чакхъяккхара. Парте эргlанарча XXVI-ча съездага кийчлуш советски нах тешаш ба дезтъалегlа шераш коммунизм хьалъеча керда толамаш доаха шераш хургхиларах.

Цу толамашка бода наькъ халонаш эшаеш кхоачамбоацараш дlадовхаши дlабахьа безаргба. Парте экономически политика хьинаре чакхъяха еза, производства эффективности вай берригача балха дикали айе, балхах бух социаш хьахулар дукхагlа хилийта гlерта деза.

Республикана цхьайолча городашта, районашта, предприятешта КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК, РСФСР Министрий Советех, ВЦСПС-ех доккхий совгlаташ даларо чlоагlа тешавеш бакъду вайна доккхий а чоалхане а декхараш кхоачашде могаргхилар. Социалистически яхьа байракх лакха айяр. 1980 шерах ленински хьисапе тlагlертта къахьега шу дара наьха хьинар тlадерзадар коммунистий, депутатий декхар да.

«Боккха, башха-дика мохк ба вай бар, новкъостий. Доккхий гlулакхаш да вай дераш. Тахан а, 80-гlа шераш доладеннача хана, парте XXVI съезда кийчо шерра дlайоласнача хана, шедола бахьан да вай сатийнен бlубенкен кхоанега хьажара, — аьлар хоржамашта хьалхарча харжархой собрание къамаьл деш новкъоста Леонид Ильич Брежнева.

Цу дешаша дегаш айдаь ба тахан Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхой. Хоржамаш долаш цар цlаькха а хьалбеккхар Октябра гlулакха, парте гlулакха, коммунизма идеалашта шоаш доазув доаццаш мутlахьа болга.

Бехктокхаме гlулакхаш чакхдахара шоаш хержа депутаташ даькъала бувцаш харжархошта лов халкъа хьашташ бахьан беча балха тlа цар толамаш дахар.

---

10 АПРЕЛЕ — Ерригсоюзни коммунистически СУББОТНИК

Цlей хинна

Дикача хьокхамашца дезду Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизара ди Грозненски района «Пригородный» совхоза къахьегамхоша.

Доккха цlей хинна балха арабаргболаш ба совхоза къахьегамхой 19 апреле Ерригсоюзни «цlеча шоаттдийнахьа». Цу дезача дийнахьа болх беш хургва 592 саг. Царех 210 болхло бешамашта молхаш оттош, хенашта гонахьара лаьтта оахкаш, кхы де дезараш деш хургба. Помидорий рассада дlаюш — 90 саг. Центральни усадьберча тракторашта кховоле хьалъеча моттиг нийсъеча къахьегаргда 33 саго, хьайбаши кхоа тlавра оалкаддараши леладеча фермашка — 25 саго.

Цу дийнахьа болхлоша доаккхаргдоа алапи 1900 сом да. Из пятилетка фонде дlачудала оттадаьд.

А. СУЛТАНОВ.

Кхоадьча доагорца

Къаьстта хьинаре къахьега лаьрхlад Грозненски района «Куларинский» совхоза коллективо 19 апреле Ерригсоюзни «цlеча шоаттдийнахьа». Цу дийнахьа болх беш хургва 460 саг. Церех 400 саг — совхоза кхашко. хьайбай фермашка, хlаьта инженерно-технически балхахой, пенсионераш бригадай станашка, совхоза центральни усадьбе цlено еш, кlираш етташ, басараш хьекхаш, гаьнаш дlайогlаш хургба. Дlайогlа лаьрхlай 500 гв. Цу дийнахьа хьагул а даь иторчермете дlачулургдa 15 тонна металлолом а.

«Цlеча шоаттдийнахьа» бархl агрегатаца хьажкlаш дlаюш хургба механизатораш. Хlаранеца дlаюргъя 25 гектара тlа, планагlа 15 гектар йолаш, хlаьта ерригa дlае лерхl 200 гектар.

Субботнике къахьегамхоша даьккха 700 сом алапи пятилетка фонде дlачудала лаьрхlад.

С. АУШЕВ.

Мовсарова Сепи «Пищемаш» яхача завода токарь-револьверщица я. Хlара денна балха норма тlехкхоачашъю цо. Каигрхой хьехамча я из.

СУРТА ТlА: токарь-револьверщица Мовсарова Сепи.

А. КУТАЕВА сурт.

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ—ДУКХАГlА

Соахкарчул тlех

В. И. Ленин ваь 110 шу дуза ди хьатlакхочача шо чохьалкхенга шура йохкара ах шера план кхоачашъе дош деннад Шалински района «Московский» совхоза хьайбаш леладераша. Хlаьта лаьрхlар толамца чакхдаьккхара шоай низ кхоачар деш хьа а боагlа ер шу доладеннача хьалхарча деношка дено. Хlанз дийнахьа бусa хlара кхоабача lаттагара 11 килограмм шура йоакх цу боахамо. Из я планагlа яккха езачул цкъан ахаззи дукхагlа.

Паччахьалкхенга хlанз хlара дийнахьа 800 килограмм совгlа шура йохк. Из я соахка укх хана дийнахьа йохлаш хинначул 250 килограмм дукхагlа.

Доаркашта юкъе яьржача яхье хlанз хьалха я Талуркаева Асмаlа. Цул дукха тlехьа ца бусаш хьабоагlа Бачаева lаьнят, Гайсумова Яха.

Укх шера хlара кхоабача lаттагара ферме гlолла 3000 килограмм шура яккха дош деннад доаркаша. Къахьегама овсарле кхы лоха ца еш дlахо а хlанз санна цар болх бой, укх шера де дагалаьпар цар кхоачашдаргхиларах шеко яц.

М. ЭПЕНДИЕВ.

3—4 МАРТА ШУРИН ФЕРМАША БАЬЧА БАЛХА ХЬОКХАМАШ ГОЙТАШ ЙОЛА СВОДКА

Районаш	Хlара lаттагара дийнахьа яьккхар (кг) 1979 ш.	1980 ш. дlадаьча шерa дийнахьа	1980 ш. укх шера дийнахьа	Яьккхина шурий гобароль (проц.)	Дlаеначох 1 сорта яр (проц.)
Шелковской	6,6	6,5	6,4	90	86
Гудермесски	5,8	5,5	5,7	84	56
Наурски	6,7	5,3	5,5	80	81
Назрановски	5,6	5,1	5,2	79	77
Урус-Мартановски	5,3	5,0	5,0	87	91
Грозненски	5,4	5,0	5,0	86	58
Ачхой-Мартановски	4,7	4,2	4,3	89	60
Сунженски	5,2	4,1	4,0	86	83
Шалински	4,8	4,7	4,7	82	42
Малгобекски	4,5	3,6	3,8	74	75
Надтеречни	4,6	3,1	3,1	59	92

1981 шера чотагlа

Грозненски швейно-производственни объединене 73 болхлочо хlанзлехьа кхоачашъяьй пхе шера плани тlайнца социалистически декхараш. Царех ба кхоалагlча цехера хlамаш тегар Столярова Мария Ивановна, йиълагlча цехера хlамаш тега мотористка Висултапова Малика Баудиновна, цхьоалагlча филиалера барзкъаш доахар Ильина Варвара Федоровна, кхы дуккхабараш а.

Шоаш тегача барзкъех дукхагlдараш паччахьалкхен дикала Знак йолаш а кулийташ, хlара сменагlа нормаш 130 — 140 процент кхоачашъю цар.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

ТОАДЕ ДЕЗА БУРУВ ТОХИЛГА

4 марта Грозне Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене заседаней зале болх бе йоласнай зональни совещани.

Опыт дlа-юха йоваийтзра, бурув тохара лоаркlамегlа дола декхараш дувца, цун эффективность лакхъергйола керда наькъаш белгалде Нохч-Гlалгlайчен столице гулбеннаб Къилбаседа Кавказа, Украина, Средни Азе, Белоруссе, Закавказье специалисташ. Бурув тохача организацей викалел совгlа цига дакъа лоацаш ба итт lилма-тохкама института lилмахой.

Совещани хьайийллар мехкдаьтта промышленноста Министерства техникеи технологии дегlанкуларе, бурув тохилга вlаштlехьдаккха управлене начальника Ю. Т. Терентьева.

Совещане къамаьлаш дир «СоюзНИИтермонефть» института бурув тохара отдела заведующе О. П. Кольцова, «Краснодарнефтегаз» объединене генеральни директора заместителa А. Л. Волика.

Гулбеннараша чlоагlа терхаш тlабахийта ладийгlар «СевКавНИПИнефть» института директора заместителa В. Б. Назарова дийцачунга. Цо кlоаргга доашхаш дlахьехар роторни е турбинни оалача хьисапе бурув тохара совленаш.

Селхан дlахо а болх беш хилар бурув тохара проблемаш ювцаш йола зональни совещани.

Лекторий семинар

Российски Федераце «Знание» яхача Общества правлене викалаша дакъа а лоацаш, партийни комитетийи РСФСР «Знание» яхача Общества Нохч-Гlалгlай республикански организацеи лекторий - международни историкийи республикански семинар хилар укх шера 1 марте.

Цар къамаьлаш дир семинара доакъошхошта хьалхашка.

«70-гlей 80-гlей шераш вlашагlкхетача замалахьара дунен халкъашта юкъера коммунистически болам» яхача темах лаьца къамаьл дир И. М. Кривогуза — исторически lилмай доктора, профессора, СССР lилмай Академе дунен халкъашта юкъерча болхлой болама Институтерча дунен коммунистически болама отдела заведующе.

РСФСР «Знание» яхача Общества правлене лекторски группа кулгалхочун заместителa А. А. Фрейфельда лекце тема «Советски Союза хlанзара дунен халкъашта юкъера гlулакхаш» яхаш яр.

Семинаре дакъа лаьцараша даьча дунехача хаттарашта жопаш тийлар къамаьлаш даьраша.

В. НАИКИН,
Нохч-Гlалгlай обкома лектор.

ТОЛАМИЙ ОАГlОШ

Тха комсомольско - вагирхой бригада коллективо соахка аьхки кхоачашдаьд иттлагlча пятилетка декхараш. Цу хана дениз хьатlайоагlача пятилетка чотах къахьегаш ба скважинаш капитально тоараш. Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара оттаьча хана л ши шу хьалха доагlа тхо.

Пхе шера планах 24 скважина капитально тоае езаш хинналe, диъ шераи цхьан беттех 29 скважина тоа я яь, мехкдаьттахошка дlалл вlаштlехьдаьннад тха. Вешта аьлча, диъ шера бригада коллективо кхоачашъяьй пхи шерара план.

Цунта хьежжа лакха да бригада балха кхыдола технико - экономически хьокхамаш а. 96,3 процентага дlакхоачийый бригада коллективо пайданеча балха ха, тlайийцача социалистически декхарех 92 процент йолча. Материалашта, доагора, электроэнергена кхоч бар, къахьегама овсарле лакхъяр, скважинаш толрa бахкаш сихдар бахьан долаш укх пятилетка шерашка 24 эзар сома маьха паччахьалкхен рузкъа кходе вlаштlехьдаьннад тха.

Иштта дикача къахьегама толамий ларда тlа дlадолладаьд оаха пятилетка чакхйоала шу. Ши-шерагlа эттачадa хьахиннадац уж. Бригадача коллективо, хlара болхлочо хьинар кхо ца деш, хаьнех кхера ца луш, лакхача овсарлеца болх бар бахьан долаш хьаькхелла да уж. Йоацца аьлча, нах ба молагlча а коллектива толамаш хьакхолларaш.

Балха говзал лакха йолаш нахаца болх бе, уж оарцагlбаха хови, массе а хана къонабараштa хьехамчаш болаш ба бригадера буруведтараш Нацуршалиев lэйса, Рашитов Георгий, Музраев Мусa, Шеметов Михаил, бригада комсорг Гадиев lалихан. Ткачев Иван. Эггара хьалха уж ба тха бригада толамаш lалашдераш. Хьалхашка латтача декхарий бехктокхам лаьца болаш, новкъосташта из дlабовзийта, хьинаре къахьега уж оарцагlбаха хови а дика из вlаштlехьдоалаш а ба уж.

Царгара хьокхам а эцаш, цахаддаш шоай балха говзал лакхъеш, тlадилла гlулакх дизза чакхдоаккхаш, шоай хьехамчаел тlехьа цу бусаш хьинаре болх беш хьабоагlа бурув тохарий гlончаш Солтукиев Хlарон, Джабраилов Гlапур, Цокиев Мохьмад, Мерижоев Хьасан, Умалиев Мурад, Алероев Хьабало кхыбараш.

Шерра лелаю бригада болхлошта юкъе «Хlара балха денна — дикала Знак», «Улув тlехьавусар воацаш» «Профессех дикагlвар» яха девизагlа социалистически яхь. Цу яхьа итогаш ю хlара дийнахьа, гойтама экрана тlа хlаране балха хьокхамаш дlа а яздеш. Цул совгlа, пахаддаш цехерча а управленерча а кхыча бригадаица социалистически яхь лелаю бригадо. Дlадахача шера «Малгобекнефть» НГДУ бригадашта юкъе цоаза хьалхара моттиг яьккхай тха бригада коллективо.

Иштта вlашагlъелла лелаеча социалистически яхьо лакхбу коллектива хьалхашкара хlара болхлочун бехктокхам, новкъостал ду цхьа дехал санна барт тайнача коллективо къахьегамхой кхоттабе, бригада хьалхашка латта чоалхане декхараш толамца кхоачашде.

Иштта къахьегама толамаш даха тхона доккха новкъостал ду барт-цхьоагlо йолаш, вlаши новкъостал деш. Эшшача моттиге вlаши хьаьна йиш йолаш тайп-тайпара говзалаш карагlлаьь болхлой хилар а. Цхьа доккха гlулакх шийлена, е цамогаш хинна болхло тlераваьлча цун метте дlаотт новкъостий, хьовзам боацаш дlабода болх.

Къаьстта чоалханеи бехктокхамеи декхараш да пятилетка чакхйоалача укх шера кхоачашде дезаш тха коллективана хьалхашка латтараш. Ши скважина капитально тоаьй, сероводород доаллача мехкдаьтта ши скважина консервацера хьаьккха, тохкам а баь мехкдаьттахошта дlаяла езаш да тхо укх шера.

В. И. Ленин ваь 110 шу дизара сийна социалистически декхараш тlа а нийца, дlадоладаьд оаха кердача шера декхараш кхоачашделга. Капитально тоаь яьккхай оаха кхоалагlча промыслера цхьа скважина. Хlанз цхьоалагlча промысле № 916 йола дукхача шерашка дlакъайла лаьтта сероводород увш долча мехкдаьтта скважина болх бе йоалаялийтара кийчо еш ба бригада болхлой.

Сероводород доалла мехкдаьтта карадерзаделга — вай республике меттел, берригача мехка а керда гlулакх да. Оаха доккхал ду из керда, чоалхане гlулакх чакхдоаккхилга тхоай коллектива тlадиллараx. Тхоах боккха тешам болар да из. Дика кхетадy оаха цуга хьежжа коллектива хьалхашкара бехктокхам а лакха хилар. Хlана аьлча боабе йиш яц коллективах бенна тешам, дийзаде йиш яц цув сий.

Керда гlулакх кхы а низкъалагlен чоалханегlен деш да цхьаькха цхьа хlама а. Укхаза карасреае еза керда импортни оборудовани. Хьалхехьа из йоаха вахийта хиннав тха буруведттар Шеметов Михаил. Хlанз цун хьалхленца керда оборудовани карасрласа а скважине дlаоттаеча дакъа лоацаш а ба бригада болхлой.

Керда оборудовани дlаоттаяь а яьккха, цул тlехьагlа деррига тохкамаш чакх а даьха эггара хьалхара сероводород увш долча мехкдаьтта скважина укх шера май бетта цхьоалагlча промыслана дlаяла езаш да тхо планагlа. Из гlуланх коллективе дийца а дийца, тхоай торонашка а хьежа оаха дош деннад де мел дезар хенал хьалха чакх а дьккха, В. И. Ленина юбилей хьатlакхоачаш хьалхара сероводородни скважина мехкдаьттахошка дlаяла.

Из керда социалистически декхар а тхоашка толамца кхоачашдулургхиларах бlубенна, цу тlехь хьинар кхо ца деш къахьегаш да тхо.

А. КОКОЕВ,
«Малгобекнефть» НГДУ ЦКРНС капитально скважинаш тоеча комсомольско-вагирхой бригада мастер.

В. И. Ленин вcase 110 шу дузачи цӀейна сийленца некъабахара къахьегама вахте эттача Нохч-ГӀалгӀайчен кож хозяйн совхозийн къахьегамхоша доккхий декхараш тӀеэийцад пятилетка тӀеххьарча шера кхьйола юртбоахама культураш а санна, дика хьийкъа баьццдаарашн сомн хьалкхебе. Уж хаинахьен ца дойташи дӀачу а ийца, чакхдахара кийчо е йолаелла Грозненски консерви завода коллектив. ХьалххагӀе а оттаьлча графикагӀа ремонт ю заводерча оборудовапена, мощносташта.

Ремонтин балхаш деча къаьстта дика къа а хьегаш, хадданза социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьлла я томатни кехера Г. И. Галкин керте латтача ремонтиний бригада, слесараш В. И. Куркин, М. А. Щербаков, Л. Ковтунов, В. Элиев, Н. Ф. Гужов, кхыбараш.

Завод кердача сезона кийчъеш болча ремонтиний балха тӀа чӀоагӀа Ӏаткъаш цхьадола кхоачамбоацараш а нийслу укказа. Царна кховчамболлаш яц ремонтин балхаш деча аша запасной оатхалаш, материалаш.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) слесараш М. Щербакови В. Куркини.

И. ПЛИЕВА сурт.

Кхетам баларе болх дӀахо тоабеш

ДЕРРИГНЕ ЛОАРХӀАМ БЕ БОАГӀА

«Идеологически, политико - кхетама болх дӀахо тоабарах» болча КПСС ЦК сомаво ерригача парторганизацей, идеологически балха бӀухой терхам тӀаазаб КПСС XXV съездо хьалхадаьккха ма хиллара кхетам баларь болх комплексно белга Ӏалашдара. Из соцам арабаьлча гӀоне цу хьакъехьа дикка болх чакхбаьккхаб Малгобекски районе. Ерригача коллективашка из буццаш партийни собранеш хиний, кхетама болх тоабаре тӀаерзаль йола хьадда мероприятеш цига чӀоагӀа а еш. Цул тӀехьагӀа района коммунистана, активисташа дикка къахьийгад уж кхоачашъеш.

Цу дахьъе тха аьттув боалийташ хӀама ди парте горкома идеологически комиссени юкъебоагӀа бехкпонхаме болхлой моттигаши гӀулакх миштa отталаьц тохкаш хилар. Цу тайпара хьалхара тохкам йе Юкъерча Ачалихе баха хилар уж. Эггара хьалха цар бӀаргнхийттар цу юрта цхьаннахьа хоза кийтъль. хӀанзарча декхараша дӀа ма деххара нах тӀахьехаш йола гойтара агитаци ца хилар. ХӀьата из гӀулакх укхаза вӀашттӀехьдаккхэ лелаш яр «Ачалуки» яхача минерални хиш кийчдеча завода (парторганизаце секретарь А. У. Эсиев) «СССР Конституци» яхача совхоза (парторганизаце секретарь А. У. Шадиев) партийни организацеш, культура болхлой. юрта Совет.

Завода а совхоза а партийни организацеша шоаш а хӀьата ишта лакхе латтачо партийни органаша а тӀаийдаь соцамаш кхоачашдари тӀахьожам лоаттабелга эсала вӀаштӀехьдаьккхад.

Лелара оттадаьд укхаза лекционни пропаганда елга, а, совхозен № 15 йолча юкъерча школен «Знание» общества юкхьанцара организацеш йолаш яле а. Общества членаш наггахьа мари хилац бахача яхха хьалхашка а къахьегама коллективашка а хьамаьлаш деш. Ишта хандда оттабаь чакхбоахеш бац цӀагӀарча лекторешa бу болх а.

Геттара сагото ийгаш да культура ЦӀен гӀулакхаш. Ма дарра аьлча социалистически культура йоаржаю вай ханера кхуврч ала йиш яц цунах. Вешта аьлча ер ма бяй аьнна культурно - массови болх бац укхаза бен. из йоагӀача хьалхеха йоа... ца лозунг ца лаьрхӀача кхы гойтара ботaци корорrьяц чухьнахьа. Цхьан хана вӀашагӀъелла атеиста уголок хӀани саг юхегӀоргвоацаш демо къайлалиикха латт.

Республика, района, «Ачалуки» яхача завода, «СССР Конституци» яхача совхоза, № 15 йолча юкъерча школа карагӀдийннарах, планех, социалистически декхарех лаьца дӀаяздаь цхьакхо хӀама дац укхаза. Ишта хӀама хоргдац шовка производстве хьалхалиттарех, юрто сий деча нахах. Хеталу культура ЦӀен директор И. А. Полонкоев ший болх вӀалла бовзаш а яй-хьогӀ аьнни, бакъда, цо укхаза из болх бу 17 шу даьнналга хайча дец ца ваьлча Ӏелургвац.

ХӀанз Дабий - Юрта бахача наха довгӀа а доагӀаш увттадеш да шоай юрта культура учрежденн хьалъери доаш. Бакъда, цунца цхьана цхьакха цхьа хаттар хьалхашка отт: «Хьалъя» яьлча юкъерча Ачалхера яр санна болх беш хургйий-теш из учреждени, аьнне?» ХӀана аьлча А. А. Халухаев исполкома председатель волча цхьан юрта Совета чуйоагӀаш ма йий уж. ХӀьата цу Совета хӀинзалца хьа цу цхьан клуба болх леттӀа терналбе вӀаштӀехь мича доал.

Чакхдаьннача хоржамашта накъадоахача хана цу даькъе цар гойта кхоачамбоацараш хоилам йолаш хьагучадаьхар цу комиссе. ТӀаккха уж дийцар парте МагӀалбика горкома бюрое. Завода, совхоза партийни организацешкара, юрта Советагара хьадийхар гӀулакх эргадоаккхилга.

Кхетам луча комплексни никъ лелабеча гойтара агитаци вӀаштӀехьъьккхарах, лекционни пропаганда ярах кхоачам баь Ӏе йиш яц. Вахаро хӀара дешка хьалхашка уттаду декхараш дукха дукхагӀа да.

Дика хет цу юртерча № 15 йолча школе педколлективаl дешархоштеи Ӏан замблахьа наргӀата шоай гӀулакх леладара хьалаш хьадаь хилар. Ара шелал латтача хана укхаза йийха, цӀена, белаве яр. Бакъда, моллагӀчо а теркал дергдолаш дар дукха дукхагӀа бола цар пионераш галстукаш ноацаш хилар.

Завода а совхоза а партийни организацей, юрта Совета балха тӀара цӀенхоштта кхоачамбоацар дархӀа доагӀа 70 сагах латта Назрановски трикотажни фабрика юкъерча Ачалихерча филиале коллектир юрта общественно-политически вахара юкъеоаш ца хилар. Укхазарча кагирхой кӀезига терко еш я ВЛКСМ горком а. Цу филиале а совхозе а хӀана комсомольски организацеш вӀашагӀъехнац. Шоай филиала коллектив хайра теркалъеш бац фабрика кулгалхой а.

КӀезиг - дукха хьоа ца дича даргдац наха гӀулакх лоаттадеча сфера болхлой гӀулакхаш. Укхаза дукха кхоачамбоацараш гучадаьлар комиссе членашта. Ишта, № 31 йолча Х. Боков заведующи волча тика чу санитарни хьалаш во дор, цхьадолча товарашта маьхаш тӀалаттацар. ЛерттӀа кхача кийчбелга Ӏалиидац кафе (заведующи М. Оздоев). Укхаза наггахьа цара хилац шурий продукташ. ХӀьата № 15 йолча юкъерча школерча буфете конфетий ши яьшка мара кхы хӀама корадинзар. Райпо общепита кулгалхоша укхазара мах бу организаце леттӀа терналйоре хургдацар из ишта.

Йоци яьале я цу юртара поликлиника и. Город Грознерча ремонтно - гӀишлошъеча управлене укхаза дӀайолаь ремонт чакхйоаккхалга чӀоагӀа тӀехьдоах. ТӀаккха цу хьалвшка лорий вӀаштӀехьдалаш цамогаро наха леттӀа гӀулакх де.

Вай лакхе хьахьекха ма хиллара «Идеологически, политико - кхетама болх дӀахо тоабарах» боза КПСС ЦК соцам кхоачашбаро кхы а Ӏалаьмате дукха де дезош я укхазарча предприятей, учрежденей партийни, советски, профсоюзни организацеш, боахама кулгалхой. Эггара хьалха лакхе белгалдаьха цӀенхаштта кхоачамбоацараш дӀадаара шоай низ хьинари тӀа а ухийташ.

Парте горкома комиссе могадир цу юрта бича берригача идеологически балха координаци ергйола совет вӀашагӀйоллилга. ХӀана из Совет болх беш я укхаза. ХӀьата белгалдаккха доагӀа комиссен цига хиннатул тӀехьагӀа укхаза гӀулакх дика эргадаьннилга, общественно-политически вахара пха дикагӀа беттабали болабеннилга.

М. НАШХОЕВ,
парте МагӀалбика горкома инструктор.

Ерригсоюзни субботника накъадолхаш

СИЙЛАХЬЧА ТРАДИЦЕНА ТЕШАМЕ ХИЛАР

Вай халкъо дерригача дуненга дӀахьеккхад паргӀата къахьегам мел йоккхий тозалаш гойта йиш йолаш ба, творчества, лаьрхӀар маӀрра чакхдаккха тӀертаро, революционни вафасо тхьамаш денна волча сага мел денале хӀамаш карагӀдувл.

Советски халкъа вахарерча эггара сийрдагӀа йолча событешта юкъе къаьстта моттиг дӀалоац коммунистически субботникаша. Уж, В. И. Ленина аьхачох, «дукхьал къахьегама овсарле дегӀаккхувлача, къахьегама кердача дисциплинага довлача, боахамеи вахарен социалистически хьалаш кхоллача... цар вайга болхлой санкетамел ший лоӀамерен почиц хьагонтаидаь да боккха исторически лоархӀам болаш».

Московско-Казански машинаькъа подрайона коммунистийи сочувствующи барийн юкъарча собрание баьча соцамагӀа 1919 шера 10 мае эггара хьалхара массови коммунистически субботник хиннад. Ишта юхь дӀайолаьяй граждански тӀема шерашка шерра даьржа хиннача коммунистически субботникашта. Московски машинаькъахой исторически инициативах «сийлахь-йоккха почин» аьннад В. И. Ленина.

Машинаькъахой инициатива хьаллаьцан город Москвани мехка кхычо промышлении центрейн болхлой классо.

Дикар граждански тӀем тӀа ивлача йоккхийча топпий таташ. Доккха декхар эттер Грозне болхлой класса хьалхашка — мехкдаьтта боахам юхаметтаоттабелгеи овлангаре деззо цунна реконструкци елгеи.

1920 шера марта города партийни организаце инициативагӀа кӀираннa шозза-кхозза мах боацаш субботникаш даьд Грозне мехкдаьтта промыслашкеи кхыча объекташкеи.

1 мае субботнике арабаьннаб 7000 совгӀа болхлой, трудармеицаш, городе баха нах. Из дар Грозне эггара хьалха хиина массови субботник. Май бовлехьа Грозне даьча субботникашка 19 эзар сахьата болх бир. Цу хана дена дика традици а хиина дӀадахад Грозне субботникаш делга. 1920 шера май бетта доза декабрь беттага кхаччалца 1221 субботник хиннад Грозне.

Нохчашнахьа эггара хьалхара субботникаш хиннад БоргӀане, Аду-Юрте, Кень-Юрта, кхычахьа. Цар чӀоагӀбора къахьегача казакашцарен лоаман нахацарен города пролетарната бувзам. Алхха цхьан Сипсой-ГӀалий тӀа аха а аьха дӀайийра общественни латтан 100 дистан. Закин-Юртарча наха 29 мае коммунистически хьисапе аха а аьха дӀайийнаи 86 дистан.

Коммунистически субботникаша хьахьенхар, капитализма гӀабаех мукъабаьхача къахьегамхой къахьегама энтузиазм, сийлахь-йоккха творчески почин.

Сийлахьа традици дӀахо а хьоси, Москва-Сортировочни депо коллективо 1969 шера беррига советски нах тӀахьинхар эггара хьалхарча коммунистически субботника 50 шу дизара сийна юбилейни субботник дара. Из патриотически почин хьаллаьцар городий а юртий а къахьегамхоша. Цу хана дена хӀара шера деадеш дола коммунистически къахьегама цӀейи а хиина дӀаэттад Ленински субботникаш.

1970 шера 11 апреле массови субботник дир республике В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна. Цига дакъа лаьцар 518 эзар болхлочо, колхозхочо, инженерно-технически болхлочо, гӀуллакхерча саго, дешархочо.

Миллионаш болча советски нахьа къахьегамеи политически хьинар айденнилга хьахьоккхаш доза керда къахьегама тешал а хиина дӀаэттар В. И. Ленин ваь 109 шу дизара хетаваь соахка хиина Ерригсоюзни Ленински коммунистически субботник. Цига дакъа лаьцар 150 миллион гаргтача саго, вешта аьлча къахьега могаш мел бараша. Къахьегамен политически хьинар чӀоагӀагӀа айденнача хьале чакхдаьннад субботник Нохч-ГӀалгӀайчене а. Цига дакъа лаьцар 620 эзар саго. Пачхьалкхена дӀачуденнад 446 эзар сом. Лах предприяте, кхо эзар совгӀа саго кхоачашъяьй 1979 шера бӀо бетта план субботника ди хьатӀакхочаш.

ЧӀоагӀа овсаре къахьегарца дезду республике сийлахь-йоккха Ленин ваь ди. Владимир Ильич Ленин вахача денна шоай традицегӀа совгӀаташ кийчдеш ба грозненски мехкдаьттахой. Гаьнарча 1920 шера гаргахоичаш латтача В. И. Ленин ваь 50 шу дузача ден сийна машинаькъахоша цхьана вӀашагӀа а елла мехкдаьтта продуктай эшелон баьччa совгӀата дӀаяхийта лаьрхӀар грозненски болхлоша-мехкдаьттахоша.

Мессен ди-бийса доаких состав кийчъеш. Тоаль, басараш хьекха йолча цистернаш тӀа гӀолла даь йоазув дар: «г. Грозне мехкдаьттахошкара Владимир Ильича совгӀата». 11 апреле Грозный станце торжественни собрани хилар, хӀьата цига тӀаийцача резолюце тӀа йоахар: «Москва, Халкъа Комиссарий Совета Председателага Владимир Ильич Ленинга. Тахан, 17 сахьат даьлча, промышлашнарен заводашнарен дукха болхлой а болаш Москве Хьа цӀерагӀа дӀахьожаьй мехкдаьтта продукташ — грозненски пролетарнатагара совгӀат — тӀайола маршрутни поезд. Из Хьона Ӏодайта вӀаштӀехьдалараx ше ираз долаш хет грозненски пролетарната. Хоаш хилалахь, оаха тхоай дерригa низаши хьинарга деррига Советски Ӏаьдал мехкдаьтта продукташца Ӏалашдара тӀадерзадергхилара.

Даьхьала хийла Советски Росси!

Коммунистически моарпал а луш. Грозненско-Владикавказски ревком.

1920 шера 11 апрель».

Из истори да. Дикна, довргдоаца истори. Мехка эггара чӀоагӀагӀа эншашдар из халача хьах тӀа хиннача шера Ильича совгӀата дӀа а дийна волча хана хӀара цун шу массаза доал Москве дӀаухийтар доагор тӀадола эстафетни поездаш.

Из традици юха а дӀайолаелар 1970 шера. Ах бӀаь шу хьалхагӀа В. И. Ленин ваь 50 шу дузаш мехкдаьтта продукташ тӀайола маршрут дӀахийтара хетаь митинг хиннача метте гулбелар къахьегама ветеранаши кагирхойи яланал совгӀа доагор тӀадола тхьоалагӀа эшелон дӀахийтар духьа. Митинге хьамаьл дир 1920 шера Москве йода маршрутни поезд ийца болхараша хиннача М. П. Горбачева. ХӀьата 1970 шера яланал совгӀа маршрут дӀаяхийтa кийчъяьраштa юкъе хиннав Грозный станце диспетчер, комсомольско-кагирхой смена кулгалхо, коммунистически къахьегама ударник С. Адуев.

Ишта цу символически гӀулакхаца хьагучаьлар хӀара шера «цӀеча шоаттийфнахьа» кердайоахаш йола башха-дика къахьегама традици. Ишта дар из 1979 шера а. Ерригсоюзни коммунистически субботника шоаш кийчлуш, «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене къахьегамхоша инициатива кхайкийр субботник долча дийнахьа планал совгӀа хьа а йийя заказчикашта продукци дӀаяхийта. Мехкдаьтта чакхдоахарий почин хьал а лоацаш, мехкдаьтта доахараша социалистически яхь йолайир планал совгӀа мехкдаьтта дакъа бокъо яких духьа, хӀьата локомотивни депо эксплуатаце цеха бригадаша яхь йолаьй Грознера Прохладне кхаччалца йода йизача цистерний состав кхоьлча электроэнергеца йига бокъо яких духьа. Грознерча машинаькъахошен мехкдаьттахошеи шоай доп кхоачашдир. Цул тӀехьагӀа, 21 апреле, Грозне станцера дӀаяхийтар планал совгӀа яьхача мехкдаьтта продуктай эшелон (60 цистерни, 3,5 эзар тонна доагор). ХӀана, В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш а, кийчду къахьегама совгӀаташ.

«Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизара хьанье хьа» КПСС ЦК-ас баьча соцамо партийнии боахамен органашта, комсомола, профсоюзашта хьалхашка декхар оттадаьд: «В. И. Ленин ваь 110 шу дизара даза ма доагӀара накъадахар, иттлагӀа пятилетка дика чакхъяккхар духьа массови социалистически яхь йолае». Из тӀахьедам мехка шерра хьаллаьцар.

Мехка тӀехь-тӀехьа шерагӀа баржаш латт «ХӀаране пи-ший пхе шера заданеш В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш кхоачашъе» яхаш девиза йолаш Москвани Ленинградeн производстве хьалхалаттарaшa дӀаболабаь патриотически болам. Из почин хьаллаьцай вай республикерча къахьегамхоша. ХӀанз цу бодама юкъе дакъа лоацаш 25 эзар къахьегамхо ва республике.

КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленумо уйла тӀаерзаеш дола кердa доккхий кхоачамаш лахарген найла эцарген бухсоццаш дола хьалхар хурга хӀара шера чакхдоахаш дола Ерригсоюзни коммунистически субботник.

Патриотически инициатива дӀайолаьй Москверча хьалха латтача предприятей коллективаша — 19 апреле В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хетадаь коммунистически субботник де. Субботника инициаторий девиз я цу дийнахьа дукха а хьинаргӀа, къаьстта эффективно, дика къахьега, пятилетка кхоачалуча бӀарччача шера балха темпаш лакха лоаттае.

Нохч-ГӀалгӀайчен дукхагӀа йолча къахьегама коллективаша декхар тӀаийцад 19 апреле кхоьлча бийдалца, материальни энергетически ресурсашца болх бе, хӀьата цига даьккха ахча иттлагӀча пятилетка фонде дӀачудала.

Сийлахь-йоккхача почина сийгаша сийрдаьнккхай Советски Росси хьалха латтача болхлой къахьегама турпадал. Цар дӀаболабаьча накъагӀа болх хӀанз Советки Мехка миллионаш а миллионаш а бола къахьегамхой. Цо бокъонца бакъду сийлахьча традицей вахара низ чӀоагӀа хилар. юкхьанцарча коммунистически субботникий вай деношна 103 миллион саго е халлъа боахаме балха барех 93 процент бараша дакъа лоацача дерригачи халкъа социалистически яхьаца айкха бувзам хилар.

Тахан, мохк Ленина юбилейнен КПСС XXVI съездан накъабодача хана, коммунистически идейноста уйланца парте хьалкхельча болхлой классо, колхозни ахархоша, деррига низаш, знанеш, хьинар дӀател иттлагӀча пятилетка заданеш, КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяра. Хьинар ца кходеш къахьегарца цар кхы а лакхагӀа ийю Ленина революционни байракх

Г. ЕРЕЩЕНКО,
исторически Ӏилмай кандидат.

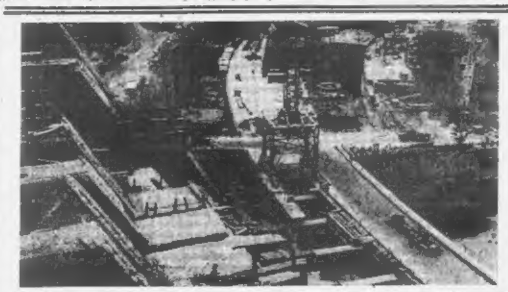

Енисей тӀара гигант

КРАСНОЯРСКИЙ КРАЙ. Саяно-Шушенски ГЭС-а управлене керттерча щита тӀа прибораша дӀаязъьяр эггара хьалхара миллиард киловатт-сахьат электроэнерги. Енисей тӀа хьалъеш латтача гидроэнергетика гиганта кхаь агрегато мехка энергосистеме дӀачутел хӀара денна 12 миллион киловатт-сахьат совгӀа электроэнерги. ХӀанз укх сахьате йиззача мощностех болх беш яц блокаш, хӀана аьлча плотина проектагӀа лаьрхӀача тайпара лаккъгийна йоаца дaь. ТӀехь-тӀехьагӀа сихагӀа хьалдеш латт гӀирсаш. Укх шера цхьа миллионий 150 эзари кубометр бетон гидроузла чуйотта а йиъгагӀеш пхелагӀех энергоблок болх бе йолалийта а лаьрхӀад.

Хьалхарча сурта тӀа: Саяно-Шушенски ГЭС плотина хьалъечара цхьа участок.

Гидростроителий городе Саяногорске Красноярскера лаьрхӀача рейсагӀа кхаьчай «Як-40» яха самолет. ГӀишлошъераштa цо денад 4 эзар книжка. «Библиотека — Саяношта» яхача операца хьалхара тур чаккъяьннай.

ШоллагӀча сурта тӀа: самолетаца хьадена книжкаш.

Ю. БОРМИНЕН
В. ВОНОГАЙ урташ.

ТАСС фотохроника.

№ 5 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Ара а яьнна вешараьшка дӀакхоучийташ я КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргӀанара пхелагӀа номер.

Из дӀайолалу 1980 шера 22 феврале г. Москверча Бауманкн хоржамий округа къахьегамхой хоржамашта хьалхарча собране цовкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьла кепатехарца.

Номер тӀа РСФСР.- Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Советашка, халкъа депутатий моттигерча Советашка депутаташ харжара а производства эффективности балха дикали лакхъяра. 1979 шера СССР экономически социальной дегӀайоалара вола пачхьалкхей плани тӀаме кхоачашъяра духьа союзни автономни республикаша, крайша, областаша, городаша автономни округаша, городскоии юртен районашa, объединеней, предприятей, организацей, учреждений, колхозийи совхозийи коллективаша лоаттаьча яхьа а итогех лаьца хоамаш да.

«Дош да яхье потбаьннарашка» яхача рубрикана кӀала я «Шалинский» совхоза директора Б. Абаева «Керттердар нахаца болх бе хар» аьнна язъяь статья.

Беседаш ечарна лаьрхӀа я КПСС ЦК-ра марксизма-ленинизма института балхахоша Д. Кислиокеи С. Мамбековаси «Ленина балхаш дера миллионашa» аьнна материал.

ЛоархӀаме даташта хетаь я укх номер тӀара «Жилищно - коммунальни боахамеи наха бытовой гӀулакх лоаттадечеи болхлой Ди» яха НГӀАССР жилищно - коммунальни боахама министра А. Зязиева «Наха лоаттаду бытовой гӀулакхаш шерду» яха НГӀАССР бытовой гӀулакхаш лоаттадеча министерства керттерча инженера Б. Какшенцевен язъяь статьяш.

«Агитаце практика» яхача рубрика чулоац «Дош гӀулакхаца хьаллоац», «ХӀара денна арахеца пенгазетен агитаци» яха статьяш.

Социалистически интеграци лелаш я

КХАЧАН ПРОМЫШЛЕННОСТЬ ДЕГӀАЙОАЛАЕЧА ЦХЬАНА ГӀУЛАКХАШ ЛЕЛАДАР

Цу е вокх мехка вахара боарама эггара лоархӀамегӀарча характеристикех цаI би Ӏилман лярда тӀа оттальча нормашка хьежча кхачан продуктех пайда эцара хьоахам. Юрта боахамни кхачан промышленности интенсивно дегӀаахар бахьан долаш СЭВ членаш долча европейски мехкашка кхачан налорийность дунен юкъерча боарамал кхоалагӀа дакъа лакхагӀа я. Бахача наха сага сих кхоача эггара маьхера кхачан продукташ (дулх, шура, баьццагӀай даьтта, сом, баьццаьраш) содружества дукхагӀа долча мехкашка шоазон кхоазен алсамъяьннай.

Цу тайпара уж тӀакхетна Ӏалашдаьд керттерча даькъе уж продукташ шоаш хьяра чотагӀа. ХӀанз укх сахьате дунен тӀа бахача наьха 11 процентага а ца кхоачаш дола даьъа дахача СЭВ членаш долча мехкашта кхоачъяьрaн консервай дунен производства 50 процент, хьайбай даьтта — 32, шекар — 27, маргарина — 27 процент. Бахача наха сага сих кхоачача дукхаьа лоархӀамеча кхачан продукташ производства даькъе (шекар, хьайбай даьтта, шура) социалистически содружества европейски мехкаш «Юкъарча рынка» пачхьалкхенел хьалхадаьннад.

Из деррига дуденнад СЭВ членаш долча мехкаша торговн, производственни, Ӏилма-технически даькъе шерра цхьана гӀулакхаш леладар бахьан долаш. Ӏалама-климатически хьалаш тайп-тайпара хилара вӀийлен тӀа нарна юкъе хьахнийй пищевой промышленноста производстве торговли даькъера специализаци. Ишта, Болгаре, Венгре, Румыне доаттаду СЭВ рынка баьццдааргийн сомех консерваш, сома хий, комсий чхьагӀар, тхьомий изделеш, дулха продукташ; Монголе — дулха продукташ, казеин; Польше — крахмал, чхьаьра; СССР-о — хьоар, чай, чхьаьра, чкъаьрий продукташ, баьццагӀай даьтта; Чехословаке — йий, шекар, кхыдараш. Содружестве кхыча мехкашка Кубе хийт шекар-бийдал, сигарташ, цитрусови консерваш; Вьетнамо — чай, кофи, арахис, тропически сома консерваш.

ВӀаши юкъера торговли тенамегӀа хилийтара СЭВ мехкаша йӀаьххача хана лаьрхӀа (10 — 15 шера) торгови вагӀаран м. Масала, цу тайпарча цхьан вагӀагӀа 1975 шера дениз Венгре доаттаду Советски Союза керда а тоадаь а баьццадаарашн сомн. Цо торо хулийтаргья вай мехкa ший чура рынок Ӏалашъяр, тоаде, хӀьата Венгре — баьццадaараш кхеар, бешамаш леладр, консерви промышленность дегӀаахара оша тешаме база Ӏалашье.

Цхьана гӀулакхаш леладара лоархӀаме форма я комплектни оборудовани йохкар кхачан промышленноста предприятеш хьалъеча технически гӀо лоаттадари. Ишта, СССР лоаттаю вошал долча социалистически мехкашта маьхъеча пекарнешта шурий дулха промышленноста ПНР-а ЧССР-а—йий доакхача, шекара шурий, ВНР-и НРБ-еи консерваи, ГДР — кондитерски. Румыне — шурий производствана эша комплектни оборудоваш установкаш, динеш.

СССР технически гӀоица 1979 шу долалуш социалистически мехкашка хьалъяр кхачан промышленноста 181 предприяти хьоар доакхачен комбикормови промышленноста 43 предприяти, хӀьата хьалъеш латташ яр кхы а 68 предприяти. Шоай аргӀаз вошал долта мехкаша дир СССР новкъостал: Польша массехк шекара завод, Болгаре — лектин арахеца завод хьалъеча. СЭВ членаш долча мехкашка тӀехьарча итт шера хьалъьяд ПНР технически новкъосталца 20 хӀанзарча хахара шекара завод.

СЭВ членаш долча мехкашца гӀо дир МНР пеи Кубанеи хӀанзарча хахара кхачан промышленность хьалъеча. Масала, ВНР, ПНР, СРР, СССР ЧССР гӀоица реконструкци еш латт Кубе бӀаь совгӀа шекара заводa. СССР-о новкъостал а деш СРВ хьалъьяд чхьаьрий консервни завод, чайнии макаронии фабрикаш, хьалх ю завод юххьанца кофи чакхдоаха фабрика 1976—1980 шерашка НРБ-ес юрт боахама бийдал чакхйоаккхилга шерде новкъостал ду Вьетнама. ЧССР-о — дулха промышленность, Кубае — шекара арх боаккхагеи хьайбаш леладелен вӀаш тӀехьдаьккхара.

Къаьстта лоархӀам болаш да баьццагӀаш хьайбан бийдаь чакхьаккхара эггара рациональнегӀа йола технологи оттаяра, кхачан продуктай дикал лакхъяра, продукташ шалъяра гӀулакх тоадара, транспортировка пра кхачан продукташ кийчъяра проблемаш къестаяра тӀадерзадаь Ӏилма-технически гӀулакхаш цхьана леладар. Дукхьал 1971—1975 шерашка цхьана кийтьаьча технически документацега хьежка вӀаштӀехьъьккхар кхачан продуктай 460 кердача тоньай производство. цу даькъе 150 совгӀа берий кхачан продукт а йолаш. Цу дерригне а йоккха экономически эффект лу. Масала, мерзача шурий четa дӀайода хӀама кийч а ль из хьае Ӏомадаларо торо хилийтар социалистически содружества мехкий 1976—1978 шерашка 7 миллион тонна мерза шура кхое. ВӀаши лоаттаеча кхачан продукташта лаьрхӀача шуша тарана унификаци про торо хилийтар СЭВ членаш долча мехкий цунах дукхаьла пайда нобе а йоккха шуша тара ю заводa хьал ца еш йита а.

Социалистически мехкаша шерра бувзамаш лоаттаду юрта боахаме а кхачан промышленносте а цу организаце чу па йоагӀача пачхьалкхенаш, цу даькъе дукхача дегӀаухача мехкаша а, 70-гӀа шераш деньалуш СЭВ членаш долча мехкий юртбоахамец кхачанн товарий импорта 40 процентн экспорта 30 процент совгӀеи дегӀаухача пачхьалкхенашка кхоачар. Социалистически содружества мехкаша ийду кьонача пачхьалкхенашка за кофи, какао-бобы, чай, арахис, оливкови даьтта, ананасаш, керда а тоабаь а кхыбола тропически сом. хӀьата цу мехкашка экспорт ю ялата, дулхан дулха продукташтен, чхьаьрашта а чхьаьрий продукташта а, кхыдарашта.

Шоайла а кхоалагӀча мехкашца а цхьана гӀулакхаш леладара керда перспективаш хьаелл социалистически пачхьалкхенашта 1978 шера тӀаийцача 1990 шерага кхаччалца йолча юрта боахамеи кхачан промышленностей даькъерча йӀаьххача хана лаьрхӀача целевой программо. Цо чулоац СЭВ членаш долче мехкаша уж доакъаш дегӀаахара эггара лоархӀамегӀарча, 23 дукха оагӀонаш чулоаца вагӀад яр. Ишта лаьрхӀа да Монголе дӀатен дулхен, Кубе шекареи цитрусови производство дегӀаахара новкъостал дергдола йоккхий масштабаш йола комплекени мероприятеш чакхъяха. Оттаеш я целевой продовольственни программа кхоачашъеча Вьетнамо дакъа лацарах йола предложени.

Целевой продовольственни программа кхоачашъяро йиш хулийтаргья содружества мехкашка баха нах тайп-тайпарча кхачан продукташца кхы а дикагӀа Ӏалашбе, белгалара дола дакъа доацаргда пунен кхачан хьалаш тоадеча.

Борис ФРУМКИН,
экономически Ӏилмай кандидат.

(АПН).

Нохч-ГІалгІайчене Советий Іаьдал этта 60 шу дизарга

КХОАНАРЧА ДЕН ЙОАКХО ЕШ

Советски Іаьдал латтача шерашка советски халкъий дезала юкъе а долаш сийлахь-доккхача эрсий халкъа гІонца, паччахьа Россе тІехьайнсача, бокъо яйнача йистоех цаI хиннача шоай мехках дегІаена промышленности боккха механизированни юрта боахами бола автономни республика хиларга кхаьчалца бола къовсамец котлони сийлахьа цикъ бахьаш хьаденад нохчийн гІалгІайн халкъ. Формах къамани чулоацамах социалистически йолча ликкача культура республика хиннй Нохч-ГІалгІайченах. Бахача наха вІалла йоазув ца харгара берригаш а дийша хиларга кхоачаш, хьалхарча ликбезашкара 1979—1980 дешара шера 255 эзар сага боараме бераши кхувшйоагІараши дешаш болча 475 школага кхоачаш ба цо баьккха гІа. Республике бахача наьха диълагІа дакъа дешаш да. Цу дерригне а хьахьокх, ленински къамий политика котъяьнна хилар. Кхы вІалла а бІаргагургдоацаш дІадьхнад къахьегами паргІатон дукха эзача нохчаштеи гІалгІаштеи юкъера бокъо ца хилар, экономически тІехьадисар, культура ца хилар, йоазув ца хар.

Укх тІеххьарча шерашка доккхий толамаш даьхад республика халкъа образоване. 1977—79 шерашка духхьал школашка гІолла юкъера образовани кхаьчай 56540 сагага, цул совгІа, дуккхача кагийча нахеи мехкарашеи йистеьхай юкъера профтехнически училищаш, юкъера лаьрххІа йола дешара заведенеш.

ТІеххьара хорнамаш хинначул тІехьагІа дІадахача шерашка болх бе йолаеннай 5410 моттиг йоли школе даха ха йоацача берий 34 учреждени, хІаьта долче, царчулоаца вай эггара вІамагІа бола граждании дукхагІа хиннаб, тоаденнад царна кхетам балара, физически дегІаахара хьалаш. Берий бешамаш кхетам балара кердача программагІа болх бе йолаеннай, цо Іалашду кагий бераш школе дешара массе а оагІорахьара кийчделга.

Хьалъяьй 43015 дешархочунна моттиг йоли 130 школеи школашта хьатІадаь классни цІеноши. Берашта сийрда а паргІата а классаш, мастерскеш, дешара кабинеташ, спортивни гІишлош, школай столовеш хиннай. Кхоачам ба духхьал керда школаш хьалъярга 50 миллион гаргга сом дІадехад аьлча. Юкъера школаш 1975 шера дена 320-негара 351-нега кхоачаш дукхагІа хиннай.

Школа хьакъехьара парте Центральни Комитетеи Советски правительствои дІадехараш теркал а деш, республика хьехархошеи халкъа образоване балхахошеи шоашта хьалхашка декхар оттадаьд, кагийча нахаи мехкараштеи уж лакха граждански сакхетам, хьинаре лахара позици, къахьегамцареи общественни декхарцареи гІулакхаш нийса долаш хургболаш кхетам балара. Из кхоачашдара республика хьехьархоша эггара хьалха пайда эц дешара программай кхетам балара торонехи дешархошца классел арахьа бечa балха формаехи.

Республика школашка традиционни а хинна дІаэттад бераш долча партийни, советски, комсомольски боахама балхахой хьа а ухаш гражданственноста урокаш телга. Цар классе чуяхь шоай кІоаргга идейности лакха нравственности.

Дешархошца болх беш шерра пайда ийбе баьннаб СССР, союзнии автономнии республикай паччахьалкхен символашца ювзаеннача ритуалех, цо торо хулийт школьникашта уж мехка Герба, Байракха, Гимна, пионерийи комсомольцийи атрибутика сий деш хургболаш кхетам бала.

«Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцамо дІадеххача бесса, идейно-политически кхетама лоархІаме хьаст хинцаб революционни, тІехьа, къахьегама сийлен школьни музеш, кхаь ноахадах бола нах вІашагІбеттабалар, Ленински цІенош, «ЗІамига лаьтта», «Юхадийндалар», «Целина» яха Л. И. Брежнева книжкаш Іомадар. Республика дуккхача школашка болх беш я хІанз деш дола шоай гІулакхаш В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хетадаь йола «Поиск» яха штабаш. Школьни пионери ух «Тхо Лениней Партеи гІулакха тешаме да» яхача маршрутагІа. Вай эггара зІамагІа йола тІехье — октябряташ — Октябра мехка гІолла лелаш я.

Дукха балхаш ду дешархошца уж советски патриотизми социалистически интернационализми йоаллаш. Советий Мехках доккхал деш, эшшача хана социализмана карагІдьинараш лорадеш кийча хургболаш кхетам балара.

Цеча лерйоахараша Даьхе лораеш хиннача шоай мехкахоех йола дукха материалаш гулъяьй. Республика школьникаша лехаб бархІ эзари ах эзари совгІа Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема ветеранаш, эзар гаргга комсомола ветеран, дешархоша шефство лелаеш 122 памятники обелиски да. Грозненерча № 41 йолча юкъерча школана «Дошо майдилги» дипломи ений Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІем тІа даькъа лаьцача «Красный молот» завода болхлошта-турпалашта дегІача памятника гІулакх дина дарагІа.

Традици а хинна дІаэттад Октябра цІой кулача хана революционни сийлен кІира а Коталон Ден сийха из дид ца далийтара хетадаь вахта а чакхйоэхилга.

Ше хьакилча гІоне къахьегама, политтехнически школа лакха цІи лелаеш хьайоагІа советски школа. Из да цо обществана болча пайдана къахьега Іомабар шин декхар лаьрхІа ца Іеш, цо къахьегамах берaштеи кхуишбоагІараштеи хьехара, кхетам балара, хІаьта иштта вахара, къахьегама уж кийчбара средство а лоаркІ яхилга.

Хетаргахьа, 1975 шерарча а таханарча а школа балха эггара эргаш йолча белгалонех цаI я ерригача дешара кхетама процесса профориентационни лостам чІоагІбалар.

9—10 классай дешархоита хьехилга къахьегама кийчо къоаргаьлча курсага хьежжа производственни кІийлех тІа даьккхад. Из да юкъера школа йистейоаккхарех цхьадолча даькъа юкъерча образованех долча аттестатаца цхьана юртбоахама производства машинисташ, механизатораш, кхаш лелaераш, баьцадаараш кхедераш, доаркаш, металлаца болх бу слесараш, трактористаш, машинаш лехкараш, электротехникаш, халкъа боахама чІоагІа эша кхы специалисташ хиларах дол удостоверенеш тел яхилга. Шерагара шерата шерлуш латт вай школай балха из лостам. 1977 шера тайп-тайпарча специальностех дола удостоверенеш делар 3019 сага, 1978 шера — 4100 совгІа, 1979 шера — 5200. Царех ахаш гаргга бараш школо еппача професех шоай колхозашкеи совхозашкеи балхаш де совц. дуккхабараш юртбоахама юкъерчеи лакхерчеи дешара заведенешка дІахо деш колхозни стипендиаташ а хиле.

Школа балха къахьегама лостам чІоагІбалара гІо ду къахьегама технически обслуживани яра йола автогІулакха, юрта боахама механизацеи кабинетиши мастерскеши шер-шера совъяхаро. «Городе а районашка а хьайийлай цхьъ дешара-производственни комбинат.

Хувцаденнад дуккхача совхозий, колхозий, промышленни предприятей школашара гІулакхаш, цунна эшарийи доаьарийи цар ю йоакхо. «Тахан — дешархо, кхана — болхло» яхача принципагІа кхоачашдеш ба кхуш йоагІача тІехьенна кхетам балара декхар «Трансмаш» завода, хІамаш тегача объединене «Октябрьнефть», «Сунжанефть» НГДУ, Гудермесерча «Мединструменти» Назранерча «Электроинструменти» заводий, Аргунски автотранспортни предприяте, дуккхача кхыча предприятей кулгалхой. ДукхагІа хулаш латт юртарча школашта хІара дена гІо деш йола колхозаши совхозаши. Уж я Грозненски района «Родина» «Молочный», хІаьта иштта, «Автуринский», «Знаменский», «Кавказ», «Червленский», «Шелковский» племсовхоз, Наурски района В. И. Ленина цІерагІа колхоз, Сунженски района XX партсъезда цІерагІа яр. Ножай-Юрта района Ю. Гагарина А. Шерипова цІерагІа колхозаш, дуккха кхыяраш. Шефаш материально-технически база чІоагІъе гІо даь Іац. Цар дахь школе вахаре хІара дена болхлой коллективашка латтача гІулакхех дола хоамаш, бовайт ялат бахьан лоаттабеча къовсама чулоацам.

Цунца цхьана халонаш, къоастадалза дола дешаш дукха да халкъа образоване балхаца. Берригача хьехархой вІаштІехьдаь и н а д а ц программни предметаш хьехача формализм дІаяккха, Іомаеш йола явленеши выводаши дешархошка бокъонца кхетаяйта. Цхьаболча литература хьехархоша бизза дІадоагайтац дешархошта къаьст-къаьстача исторически замашка лаьттача идеологически къовсаме литература мел лоархІам болаш хиннад, массаза а бизза дІа а кхетабеш дуыц дешархошта писателий классови позицеех. Дуккхача хьехархоша пайда эцац программай атеистически лостамах. Іаламак дола Іилмаш хьехача цкъаза гучаювл дж теркал а ца беш кхетам бала гІертара рецидиваш. Цу тайпарча хьехархой гІалат да уж Іилман знанеш кхетаь дешархой шоаш хадаргба динах аьнна хеташ хилар. Цу тайпара факташ я Грозненски, Ножай-Юрта, Ведана, Сунженски, кхыча районашка.

ЦІенхашттара проблема я хІанз укх сахьате къахьегам Іомабара материальни база эсала хилар. 54 юкъера школа я юрташка дешара-опытни участкаш йоацаш. 268 дешархой производственни бригадах духхьал 28-ве мара яц стационарни кхашкара станаш. Эсала Іалашъяьй школаш Іомае вІаштІехьдолча тракторашца, автомашинашца, тайп-тайпарча юртбоахама инвентараца. Иштта эсала да гІулакхаш Ведана, Урус-Мартана, МагІалбика, Надтеречни, Советски, кхыча районашка. Цхьайолча промышленни предприятеша, министерстваша, ведомстваша, цар моттигашкарча подразделенеша къахьегама Іомабара материально-технически база чІоагІъярах йола директиваш кхоачашъяц.

Дукха тІерабувл 1—8, 9—10 классашкара дешархой. ДІаяьнналц 8 класс яьккха кхувшвоагІар, ПТУ а ца водаш, духхьал производстве балха ухаш йола моттигаш. Йолаш я даьшца-ноанoшца беча балха негативни оагІош а.

Уж да республика хьехархой, партийно-советски органаша кулгал а деш, ерригача общественноста гІонца гаргтарча шерашка къоастаде дезача дешаех цхьадараш.

Школа хІана балхахо декхарйёла ва тахан дисциплина лакха лоаттас, тІадатта бехктонхам кхетабе, болх вІаштІехьболаш бе; болх бе беза тІагІертта, ше наралаьца гІуланх кІоаргга довза а довзаш. Ше кхетаде деза, кхыбарашта дІацованта деза кхоачамбоацарашца машар хила йиш ца хилар, общества моральни-дІадехарашта тІеравуала йиш ца хилар, дицдалийта йиш яц хІаране гойтача дикача масала лоархІам боккха хилар.

М. УМАРОВ,
Нохч-ГІалгІай АССР просвещене министр.

Лаьрхlар кхоачашдергда

Наьсаре районерча совхоз-техникума МТФ коллективо лаьрхІад шура соакхарчул дукхагІа яхка а пунах дукхагІъяр яьоагІа сортах хилийта а. Из декхар кхоачаш а деш, хІара кхоабача Іатта лоархІам дийнахьа йоаккха шура 5,3 килограммега кхоачаьй цо, хІаьта из хул соакха Іай йоаккхаш хинначул 1,3 килограмм дукхагІа.

Нагахьа санна 1979 шера февраль бетта дийнахьа буси ферме йоаннхаш хинна шура 700—800 килограмм хиннаяле, хІанз из 1040 килограммага кхаьчай. Шин бетта яьккха шура соакха цу хана яьккха хинначул 80 центнер дукхагІа я. Еррига даьтта доккхача заводе дІачулу шура цхьоалагІча сортах я.

Из толам боаккхача хьинаре даькъа лаьцад бригада болх кхетамца вІаштІехьбаьккхача цуна бригадира Х. И. Евлоева. Ферма коллектива гІулакхаш кхы а дикагІа хургдар, нагахьа санна болх беш рационагІа хила езача тайпара йола гранулаши витаминни хьоари кийчдеш йола цех болх беш хиннаяларе.

Дика да хьоькхамаш доахан деттаьш йолча Юнусова Яхий. ДІадахача шера январи февраля бетташка хІаре ше гІулакх деча Іаттагаре 325 килограмм йолаш шура яьккхар цо, укх шера хьалхарча шин бетта 430 килограммага кхоач цо хІара Іаттагара яьккха шура. Соакха хьалхарча шин беттал дикка дукхагІа яьккхай ше лелаеча доахангара шура укх шера цу кхыъа Котиева Любас а. ТІеххоачаш цар шинне а шоаш тІаийна социалистически декхарош.

Геттара дика да толамаш укх шера Бекова Забрата. ПланагІа дийнахьен буси хІара хьайбана тІаккхета дезаш дола дуьх 400 грамм мара доацача цо гІулакх дераштa тІаккхийттар 497 грамм да.

Дика бу болх доаьмар хьатІаккхуьаш волча трактористa Часыгов Пашас, деттача доахана Іулага хьожаш волча Ганиев Махьмад-Гире, осеменатора Мурзабеков Мохе. ТІеххьарчо соакха тІеххоачашйир осеменени яра план, хІаьта дахна доахам планагІа лийрхІарел дукхагІа а хилар. Иштта дика къахьет Мурзабекова укх шера а. ПланагІа 20 Іатта мара е ца езача 59 Іатта лый цо осеменени январи февраля бетташка. ПланагІа лаьрхІа хинначул дукхагІа 20 Іаса даьд ферма доахана.

Кхы дикагІа болх бе лаьрхІа я ферма коллектив иттлагІча пятилетка тІеххьарча шерах юхе бисача итт бетта.

И. КАНСИГОВ,
совхоз-техникума веттера зоотехник.

В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш пятилетка задани кхоачашъе лаьрхIад

В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 110 шу дизара лаьрхача хьоахкамашца накъаяха кийчлуш я Баумана цІерагІча фабрика коллектив. Дукха йоацаш предприятена ений «Город Москвера образцови предприяти» яха цІи.

Цу дезача денга пятилетка заданеш кхоачашъе лаьрхІад завода 195 производственнико.

СУРТА ТІА: КПСС XXV съезда делегат вязальщица Л. М. Попова нормагІа 10 машин болча 12 машина тІа болх беш я. Цунгара хьоахкам ийцаб фабрика 100 совгІа болча вязальщицаша.

В. КУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОЗАЛ ДЕХЬАРА

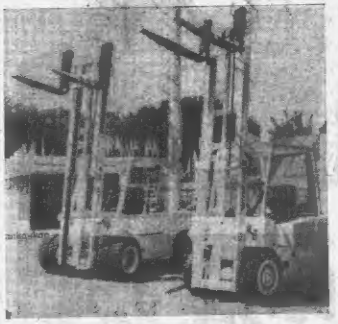

НРБ. Подъемно - транспортни оборудовани экспортагІа дІаухийтача мехкашта юкъе лоархІаме моттиг дІалоац Болгаре. Электрокараш, автокараш, складской боахама эша хІанзара техника, «Рекорд» яхача пловдивски заводо арахеца кхийола подъемни механизмаш дунен хьаькаштa юкъерча рынка ларxІа а йоагІаш дика лоархІаш я. НРБ 50 процент Іалашъю подъемно - транспортни техникаца СЭВ членаш йола паччахьалкхенаш.

СУРТА ТІА: «Рекорд» яхача пловдивски завода автокараш.

София.

Пресс—ТАСС сурт.

Политически обозревателa заметкаш

БУСАЛБАЙ ДУНЕИ ВАШИНГТОНА ХІИЛЛЕИ.

Дукха ха йоаццаш американски университетий ислам Іомадеча факультетий вІашагІкхетар хиннача хана Дж. Картера аьча заявлене бусалба дунеи тІа санна, иштта Америкерча объективно зуваш болчарна а юкъе цецбаьннех эгІазбахан деш дола дукха хаттараш оттадаьд. ХІаьта из нийса а да. ВІалла цхьана тардала йиш йолаш доаца США дунaраши керттерча даькъе бусалба нах бахача Гаргарчеи Юкъерчеи Малхбоалеи, Къулба-Малхбоалеи Азе, Африке цо леладу гІулакхаши.

Нагахьа санна американски президента дувцачунга ладийгІачь хетадала тарлу, хІанзара администраци, шийл хьалхагІа хиннараш а санна, де тІертaшдар. бусалба нах бахача мехкашца ма хулла айхагІа дола политически, экономически, культурни бувзамаш оттаделга да аьнна. Хила мег, амма малагІча наькъаца? Идеалаши хьашташи юкъара хиларо тессача «доттагІала кІийлеи тІа», йоах КІайча цІеи дас.

Дж. Картера дагадехад «бокъонца долаш дола хІама хиларах тарра» из доттагІал чІоагІде. Цхьабакъда, долашдар цу хІиллана деча къамаьлех хотталуш дац. Бусалба нах бахача Индонезе 1945 шера август бетта шийх шийх мукъагІа паччахьалкхе хилар дІа а кхайкадаь колониализм хІалакьхилара зама дІайолайнча дена, еррига американски администрацеш де гІийртар дар мукъален болам юхатохар, къаьнача империй бера эстафета дІаоацар, цунца цхьана деррига бийдала хьасташ шийх бе а дохкаш цига тІема базаш а йохки. Дагайохийтаргъя вай кхы ца йохийте а. Малхбузеи Иранах дІаккхета гІийртача Индонезега цо уттаьь духхьаленнаш.

Амма Ирана духхьала леладаь цІенача дагара воацача доттагІчуи тийшача балхий гІулакхаш къаьстта дика гуш да. 1953 шера бокъонца волча патриота Масаддыка бера Іаьдал дІа а даьккха шахски трон ведда мехкара дІаваха лелаш хиннача Мохьаммад Р. Пехлевега юхакхачийтар американски спецслужбаша. Иранах монополистически капитала бийдала хьаст а шийх неоколониалистически политика аванпост а яь. Вашингтоно шерра пайда ийбир шахски режимах Гаргарча Малхбоалени Африкан бусалба мехнех шоай «доттагІал» хьоарчадара. Кхыметтел хІанз, ирански халкъо монархи дІа а яьккха 40 эзар сагах лаьтта американски «советникий» эскар мехкара паьллачул тІехьагІа а, Вашингтон, хетаргахьа, Ирана хьакъехьарча шийх планашта тІера яла дага яц. Цул совгІа, Картера администраци гІерт Ирака американски диктата кІал отта ца тигарахи Афганистанерча событехи кхо континент вІашагІхкеттача моттигашнарa шийх тІема низаш алсамдахара пайда эца.

Персидски залива шоай вахара лоархІамеча хьаштий зона я аьнна дІа а кхайкадаь, хІаьта цун йисташка аванпосташ а юкъе йола тІема-форда армада дІатІа а

заз, аьнлад Ирана кхыча мехкашарча гІулакхий министерства заявлене тІа. Вашингтоно доглоах шийга «тха хахкъан регионерча дерригача даькъазача бусалба халкъаштен юкъера барт эгІалургхиларга». Сенна? Цу районера шийх позицеш чІоагъяра, шийх империалистически хьашташ лорадара, йоах вай хьоальча заявлене тІа.

Бусалба дунеи ВІашагІкхийттача Штатийн хьашташ цаІаш хиларах заявлени аьча американски президента хІилла къаьстта дика гуш я Гаргарча Малхбоале леладеча экспансионистски гІулакхашка хьежача. Тхъаь итт шу совгІа ха я лелаю политика дерригача бусалба дунеица кІоаргга моастагІал долаш йола сионистски Израиль США хьалкхоаба а цунна финансово- тІема гІо лоаттиду а. Израильски агрессорийн карателийн карагІа байна бусалба нах бІаьш эзараш ба. Ислама гуччахьарча моастагІаша лотадаьд Иерусалимера Аль-Акса яха маьждиг. Израилен цуи американски даьйи бехкагІа во хьал тІаэтта ба оккупационни зоне ийсбенна бусалба нах. дерригача дунеи тІа гІолла дІабаьржаб шоай мехкара делхабаь палестинцаш.

Бусалба нахацарча харц «доттагІалла» демонстраци еча «хьарсама» чу ба Вашингтоно Афганистанерча событешта гонахьа лелабу кавьк а. Антисоветски цеи хоз хьал а хьееш, Пакистан лоалахошта духьала а йоахаш, яздора «Аз-Захар аль-Ахдар» яхача ливийски газето. ВІашагІкхийтта Штаташ гІерт бусалба наькха сакхетам тхьовсабе, цу наькъаца цуи антиимпериалистически къовсама чулоацами антиимпериалистически лостами бохабе.

Бусалба дунеица дуккхача шерашка США леладаьча гІулакхий опыто моральни бокъо лац американски президента шоайн цІри идеалаши хьашташи юкъера да яхаш дола хабараш дувца. Бусалбаш, хетаргахьа, саьхх боахаргба исламски факультетий виналашта хьалхашка цо даьча къамаьла укх тайпарча тІеххьарча дешаша, хІана аьлча хьалха леладаьча гІулакхашта тІера США ярг ца хиларах дола тешал а, хІаьта иштта кхерам тІатуьсар а из хиларагІа: «Иштта хила а хиннад, иштта хург а да!» Амма КІайча цІен дас вІалла лархІа а лархІац, дунен тІа политически шийх соотношений прогресса къамии суверенитети бакъан къовсам лоаттабеча низашта пайдана долча тайпара гІулакх хувцаденна хилар. ХІаьта нагахьа санна из бусалба дунеи мехкашца массе а оагІорахьара цхьана гІулакхаш леладелга бокъонца дегІадоаладе дагаеале, из дезаргда цуи цхьатараччa бокъонийи нийсхоии хьалашка.

Александр ЛАВРЕНТЬЕВ.
(АПН).

Болгаре Халкъа Республикера хоамаш

ДЕГІАУХ КЕРДА ВОЛХЛОИ КЛАСС

Нагахьа санна Димитровграде шоаш нийслой, Асен Златарова цІерагІча индустриальни химе техникуме дІачуотталаш. Шоаьа, шено а йоацаш, дукха эзалургъя хІанзара оборудовани чулатта лаборатореши кабинеташи. ХІаьта техникуме къаьстта доккхал ду дешара производственни мастерских. Духхьал цхьан шера дешархоша арахец 260000 лева мах бола продукци, цох 180000 лева цІена пайда ба.

Царел кхы тІехьюсаш яц техникумера юкъера политехнически училища а. Масала, дукха ха йоацаш III «б» курсо тІаийцача декхараш тІа яздаьд: «Паччахьалкхено тхога дешийтара дІадахийта ахча шоллагІа курс чакхъялалехьа дІадала декхар тІаийцад, дешара производстве дакъа а лоацаш... Химически промышленноста Министерства СПТУ токара - фрезеровщика специальность Іомаеш бола дешархой оаха тхоашца яхь лаца тІахьех!»

ХІанзарчоа яхье дакъа лоацаш 16 зІамига саги йоІи да, уж ба токараши фрезеровщикаши. Ваьда, из яхь шерлуш латт. Берригa дешархой шоай професи тІеддика карерзе гІерташ ба. ТІеххьарча хана теоретически а практически а дисциплинех дикагІа деша баьннаб уж. Балха моттигаш цІена лелаю, дикагІа хиннай.

Сикха шерлуш йоагІа дешара мастерскеша производственни номенклатура а: шестерлеш, бетономешалкий валаш, краннашта лаьрхІача чаркий бандажаш, цергаш йола рейкаш. ДукхагІа хул заказчикаш: тІишлои промышленни предприятеш, «Вулкан» яха завод, «Клокотница» яха завод, машинакъа станци Димитровград.

Н. ДИМОВА,
болгарски журналистка,
(София-пресс-АПН).

* * *

НЕВЕСТИНО ЮРТ — 2000 ШЕРАРА МОДЕЛЬ

Нах баха моттиг — 2000 шерара модель — хьалъе лаьрхІад Кюстендильски округа Невестино яхача болгарски юрта.

— Оаха лаьрхІар, — аьлар БКП ЦК гІишлони архитектурни отдела заведующе болгарски архитекторий Союза председателa Георги Стоилова, — укхаза комплексни тохкамаш делга, город хьалъяра план оттаелга, нах бахача моттига — 2000 шерарча модела — лаьрхІа нах чубаха а общественни а зданеш малагІа тайпа хургьа къоастаделга, цо чулоацаргьа бьга керда еррига элементаш, болгарски юртара социалистически вахара хьисап.

Невестино яха юрт цу гІулакха хьахаркара дукха бахьанаш да. Цкъа-дале, цуи Іилмаи географически хьалаш — юрт ул хозача моттиге, цунна юкъе гІолла чекхдовл хьарсам диза доагІа Струма яха хий. Сомий гаьнаш лелаяра а сом чакхбахара интеграци яра а укхаза еррига торонаш я. Юрта территоре тІа дола минеральни хьасташ — профилактически база хьаяра лард.

Невестине хьалхара социалистически тохкамаш даьд софийски студентий группо. Нах бахача цІеной фонд, юрта инфраструктура а истори а техкад. 2000 шера хургйолча нах бахача пункта модела чуйоагІа пионерски а кагирхой а лагераш, салоІа моттиг, бальнеологически, спортивни, профилактически комплексаш, модель а йолаш туристски комплекс, ресторан а йолаш отель, кагирхой клуб, бокккагІболча нахта лаьрхІа кафе, салоІа цІа, чкъаьрий лувцараштa лаьрхІа кемпинг, чарахьа цІа.

(София-пресс—АПН).

ДЕГІААХАРА НАЬКЪАШ

«Сортсемпром» объединенена чуйоагІача совхозий коллективаша паччахьалкхена ялат дІадалара тІайийца хинна 1979 шера социалистически декхар 106,2 процент кхоачашдир, хІаьта генараш дохкара — 126, баьцадаараш — 106, тха — 101,8 процент.

Кхоачашйир цІенача фух йолчеи гибридни ялата культурай фу кхедарeи кийчдареи планаш а. Иштта, объединене гІулакх деча боахамашта план 3,5 эзар тонна йолаш 5,1 эзар тонна ялата фу декхар. Госресурсе дІаделар гурахьа дуьча ялата фу планагІа доагІачул кхозза дукхагІа, хІаьта кхаькІий фу — 1,5 эзар дукхагІа, генарий — 650 тонна. Деррига фу дІадувча боарама цхьоалагІчеи шоллагІчеи классах да. Цунца цхьана, объединене кхоачашъяьзар паччахьалкхенна шекара свеклаш, сом дІабалара планаш.

Паччахьалкхенга шура йохкара план кхоачаш ца яра дуккхача бахьанех цаI да доккхаи леладу комплексаш хьалъяра оттаь проекташ лерттІа ца хилар. гІишлои балхаш во чакхдаьха хилар. Дукха гІалаташ нийсдалийтадар проектировщикаша шоаш а. Масала, комплексашка яьккІийле, теха ий зоотехнически бокъонаша дІа ма декха доацандаь когаш кегдаь. баргаш толхадаь динача фух дола дукха доахан, шинараш дІадала дезаш хилар совхозаш паччахьалкхенна дукха. Боахамий экономикаша доккха зе а дир цу гІулакхо. Цул совгІа, дулха дІадениараштa метта дІаоттаде доахан лоацача нкъа Іалашде фунагІа дича а йиш йолаш дацар.

Дукха рузкъа дІа а дохий таш хІанз хала мара дІадаха йиш йоаца кхоачамбоацараш нийсдалийтад проектировщи: эша дута кхедара система вІаштІехьйоаккхаш а цхьайола доакъара цехаш хьаеш а. Цу гІалаташа доккха зе а ду совхозашта а иштта паччахьалкхенна а.

Доккхийи бехктохкамеи да объединенена укх шера хьалхашка латта декхараш. Совхоза хиннaчул 3,6 эзар тонна дукхагІа а долаш паччахьалкхенна 69 эзар тонна ялат дІадала, ялата бобови культурай 25 эзар тонна, баьцадаарий 370 тонна фу кийчде. «Херсонская-170» сортах кІа, «Грозненский-78» сортах мукх, «ССК-363» сортах хьаькІай гибрида дІаюв кхаш шерде. лаьрххІа йолча технологех кхеяра 300 гектара тІа а кхо фуна 700 гектара тІа люцерна дІаеса. Уж декхараш кхоачашдерхІ оаха толашагІа йолча технологех пайда а эцаш, кхай структура тоа а еш, органически минеральни удобренешца лаьтта хьайндара дукхагІа теркам тІа а бохийташ, къаьст-къаьстa культурaш лелае лаьрххІа вІашагІъеxкача бригадашка дІа а луш, и. дІ.

Доакъар ца тоъаш Іангара даха делаш да хьайбаш, цар луш йола продукци лох а ца йолийташ. Къаьстта теркам тІабохийтаргба укх шера зоовeтеринарни бокъонаша дІа ма дехха керда доакъара цехаш хьаяра. Фермашка оттадергда дикача фух дола доахан. Тоабергба доахана осеменени яра, царна Іунал дера болх. Цу дерригне а вІаштІехьдоалийтаргда доахан дикка дебаде. хьайбай продукци алсамъяккха, объединене къахьегамхошта укх шера хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашде.

Х. ХАТУЕВ,
«Сортсемпром» объединене начальника заместитель.

БОЛХЛОЧУН ДЕЗАЛА СОЦИАЛЬНИ ПОРТРЕТ

Новгороде бахаш ба Селезневгlар болхлочун дезал. Борис Степанович — «Волна» ахача Новгородски производствени объединене токарь, цун сесаг Алла Петровна, цу предприяте метрологе отдела инженер, цар кlант Лена — бархlалгlа класса дешархо. Сайрийна берриган а цlагlа гулбеннача хана дlадахача дийнахьа шоашта бlаргадайнар, шоай гlуллакхаш дувцилга традици а йина дlаоттал цу дезале. Эггара дукхагlа гlуллакхаш хул дезала даь — Борис Степановича. Объединене дикагlвола токарь, кагирхой хьехамча, цехови партийни бюро член, горсовета депутат, КПСС обкома член. Хоаш да ишта дукха производствени а общественни а дехкараш долча цун вахар дукхача гlуллакхех дизза долга.

Б. С. Селезнев — шийна граждански декхар дика кхочашдеш, хьинаре вахара позици йолаш саг ва. «Волна» ахача объединене болх беш даьнна 25 шера тlехьа lомалъй цо шийна говзал. Практически гlуллакхаш чlоагlдаьд теоретически знанешца, болх беш воллаше а цо чаккхъаьккхай электронни промышленноста Новгородски техникум.

Борис Степановичах тешам а беле эггара хьалха цунна тlадух керда продукци арахецилга карадерзадар. Мастера «токарни школа» чаккхъаьккхай керда балха вокача 12 саго.

Борис Степанович массе хана а наха дика уйла йолаш ва ишта жоп лу цуна наха а. Цунца мара даьна йиш яц ковкъосташта из дукха везаш цар цунах тешам беним хилар. Токарь Селезнев дукхаза хийржав Новгородски городской Совета депутаталла.

Алла Петровнайгара дар, цкъарчоа хетало, мара дар санна доккха гlуллакх дац аьнна. Из кхъарчал доацаш продукци арахецарца ювзаенна я. Бакъда приборашна ниййса болх беш хиларах тийша да дукхагlча даьхъе радиоаппаратура настройщикий йоккхача отряда къахьегам дика хилар. Дукха ха дlалу Алла Петровнас объединене кадрай общественни бюро болх беш а. Из кхоаш «Волна» ахача объединене шефство леласча № 2 йолча Новгородски юкъерча школа дай-нанной комитета тlадилла гlуллакх кхочашде а.

Лаьцени наннен тара хила гlерташ я цар йоl Лена. Аьнар деш, хlамах саккхеташ, эхь-эздел долаш ше хьадер дика а хоза а де гlерташ — ишта могаш из классис кудалхочо.

Болхи общественни гlуллакхашка дакъа лацар — из мара кхы хlама доацаш бац Селезневгlар дезал. Цу дезале долаш да хlаране шийна а коллективни а гlуллакхаш. Борис Степанович стрелкови спорта объединене сборни командана юкъе воагlаш ва. Цу команда дукхаза приза лаьхай областной яхьашка.

Селла дукха гlуллакхаш деш йоллаше а Алла Петровна кхоаю хьийаача тхех хlамаш е, маха бакхка. Лена домбра классагlа музыкальни школа чаккхъаьккхай, из сурташ дехка lомаенай.

Болхлочун дезала бюджет бетта 400 сом да. Цунах кхоачам хул материальни культурни эшарашца дезал lалашбара.

СУРТАШ ТIА: 1. объединене депутатски группа хьожаш йоал КТ-132 ахача бесбота телевизионни камера динагта. Аьрдехьара кьтте хьа — Новгородски горсовета исполкома член токарь Н. М. Нагорян, халкъа тlа хьожама цехови группа председателя заместитель радиоаппаратура регулировщик А. А. Могилевский, горсовета депутат Б. С. Селезнев.

2. Шефство лелаеча № 2 йолча Новгородски юкъерча школа дешархой болча хьошалгlа венав В. С. Селезнев. Борис Степановича дьинаре дакъа лоаш хьехархой коллективо школьникашта профориентаци еш бена балха.

3. Алла Петровна Селезневаи Ленаи филателия дукха езаш ба.

А. ОВЧИННИКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ЦIАГIА БУ БОЛХ ЧIОАГIА АЬТТУВ БОЛАШ БА

Корнэно Тамаре кlаьнка диъ шу даьннадар, цо пунка тlа йиlиг йича. Нагийча бераш кьажара кхалнаха тела шера йола отпуск чаккхъаьлча балха юхаяха езаш яр из. Мича дугаргда бераш?

Серго Орджоникидзе цlерагlча Балтийски немаш дечча завода слесарь волча Тамаре маьра алаш дезал кхабара тоъам болаш да. Амма цо кхетадора, цlагlарча дезарехи бераш гlулаях дарахи сесага кхоачам хургбоацилга. Хlаьта а шиянена а дика гуш дар шие шу даьача кlаьнк деша водача хана из проблема юхаоттаргхилар — цьоагlча классе дешаш волча берага-м дикка бlарг лакха ма безий. Цудухьа дича бакъахьа дар корадир маран сесаган: Тамарас болх берга. Амма бергба цlагlа а йолаш — баракъаш тегача фабрике цlагlарча къахьегама цех я.

Из хьайийлай «Трибуна» ахача Ленинградски хlамаш тегача предприятей объединене 15 шу гаргга ха хьалха. Долчча бесса аьлча, бокъонна цех яла йиш йолаш а яц из, бlаргаго хlама дац цуй, цу чу болх беш шера 4! миллион сома маьха чаделеш арахецаш йола 300 кхалсаг яле а. Ленинграда районашка массехк йокххаьйоаца помещенеш я — опорни пункташ оалаш ераш. Укхаза объединене бархьаш доахача цехера хьаена хургйолча изделеш заготовкаш хьа а хержаш комплекташ ю. Цул тlехьагlа эlамигача автофургона тlайотт уж. тlакха шофер lур-lура рейсе вода гаргагlарча нах бахача района улицашка гlолла. Хlамаш тегараш бе болх цlагlа дlачу а хьойж дlалу. Саррахьа юха го а бакхке цар дийнахьа баь болх хьагулбу шофера. «Трибуна» ахача объединене арахец кхалнаха лелаю хlамаш

— Тlа цех хьайийлача хьалхарча шерашка хlара цlагlа хlамаш тега кхалсаг деллаpийла яр бlарча цхьа кийча изделеш хьае, — дуцц цеха начальника Старикова Валентинас. — Тlакха къахьегам бенъа доладелар тхо. Из хиннадар предприятена дукха эффективностагlа а кхалнаха дикаегlа а. Нагахьа санна хьалха оаха «цlагlарча цехе» болх бе хьанийбаьраш дукхагlча даьхъе профессиональни хlамаш тегараш хиннабале. хlана оаха ер молагlа а болх бе безам бар. Хlара цlагlа болх бета кхалсаго цхьа операци ю, тlакха болх кхечунга дlалу. Цунах оотох хул, конвейере лезар автомобиль а деш.

Цхьа операци кхочашъеш хилча навык дикагlа хьахул хlамаш тегачун. Из бахьан долаш къахьегама ососрле лакхъеннай, болх берий алапи дукхагlа а дай!

Балха хьийца кхалнах хьалхегlа lомабу. Массехк кlирагlа шоашта бакъахьа хетача хана цеха шоашта гаргагlарча опорни пункте ух уж, цига мастерей технологеи занятеш ю царца. Гlуллакхах кхийтта лаьча кхалсага квартире хlамаш тега машина оттаю механика, хlаьта электрически сетах дlатосс. Дlахо йодача хана уж хандаккхьа хьем оборудоване болх мишта бу, нагахьа санна из тедха моттиг ийсъелча телефонаца шоашка ма кхайкхинге а сихха хьабоагlа ремонт е. Хlамаш тегача машинаш тlа латт татен вибрацех кlезигбю устройстваш. Лайла ийцача электроэнергех бела беза мах предприятe лу.

Мишта лоаркl къахьегама из форма кхалнаха шоаш? Корнэно Тамарас цlагlа болх бу 11 шу да. Цо йоах: «Из геттара аьттув болаш хlама да. Бераш кагий долча хана массехк сахьата балла болх ийбе мегиргба. Хlана са воккхагlа вола воl техникуме деша вахав, йиlиг 5 классе я дешаш. Массехк шу даьлча юхаяхка а мег со фабрике. Амма, хетаргахьа, хьалха цеха коллективацара къасташ санна халахургда хlана укх бригадацара къаста а. Тхо тиъо кхалсаг я. хlаране болх шийна цlагlа бойя а. тхо чlоагlа бlаша тlера да, каст-каста бlаша цlагlа ух, хозача дешаца. гlуллакхаца гlо ду, балха тlа даь а ца lеш. Сона сайна укх деррига шерашка берттера хина хlама шиь да дезала, бераш эшача гlуллакхашна шортта ха дlахийта йиш хиннай, хlаьта цьнна цхьана сай къахьегам общественна эшаш хиларо денна тоам а бу»

Хlаьта ер да цхьаькха кхалсага — «Трибуна» объединене директора Воронина Антонинайна хетар: «Кхалнаьха — лоамой цlагlарча къахьегама система дарна шоашта пайдана хинна из lеш, общественна эшаш а я. Гаргарча хана Ленинграда кердача нах бахача районе дхьаьккха опорни пункт хьеелларгъа оаха. Тхога я болх бе дага йолча бlаь гаргарча кхалсага заявлеш».

Хlаш укх сахьате Ленинграда баракъаш тегача фабрикашка цу тайпара болх беш кхо эзар гаргга кхалсаг я. Хlаьта городера цlагlара къахьегам юкъебоалабе йиш йола таlп-тайпарча доакъой ерригa предприяти 800 я.

«Цlагlа болх берий бокъонаш молагlча предприяте болх берий праштa нийсса я, — йоах цlагlарча балха цеха мастера Афонченкова Екатеринас. — Мах лу отпуска. ше е бер цамогаш хинна йоаккхача хана лур социальни страховане фонда чотах лу, пенси яца бокъо я. Берригача кхыча а болхлошта нийсса тел цlагlа болх бераштa (цу даькъе льготин ераш оl) салоlача цlеношка, санаторешка аха путевкаш.

А. ТУРУНДАЕВСКИЙ, АПН корреспондент.

ПРАВОВИ ПРОПАГАНДА ТОАЯРА

Укх деношка НГIАССР юстице министерстверча правовой пропагандала йолча координационно - методически совета аргlанара заседани хилар. Из хьайийлар цу совета председателa, юстице министра заместителa А. И. Котикова.

Цига дийцар город Грозерча №№ 13, 21, 60 йолчен Грозненски района Старосунженски школашка №№ 2, 9, 10 йолча профессионально-технически училищашка правови кхетам лугга вlашт lехьдаьккхарах дола дош. Цу хьакъехьа хоам бир юстице министерства сектора заведующе Ю. Б. Кригера. Белгальаьккхар цхьайолча школашка цу даьхье lоаль пайдане опыт, хlаьта ледара из тlуллакх вlашт lехьдаьккхачар болх тоабара рекомендацеш елар.

Цига иштта дийцар вайнаьха кхалнаха юхье правови пропаганда елга тоадарах, районни городской халкъа судаша къахьегамхой юридически культура лаккъара беча балхах, общественно-политически кампанеш чекхйоахача хана права дешашта пропаганда елга вlашт lехьдаьккхарах.

СПОРТ

ЦХЬА ЛОВЗАР ЮХЕДИСАЧУЛ ТIЕХЬАГIА

Ташкентен Смоленскен хинна шин тур lалаьмате эсала ловзаш чакх а яьнна вайна халахетар даьдар вай волейбольни командо — «Автомобилисто». Цу гlуллакхо лакхерча лиге ловзая бокъо яккха вай хинна догдоахилга а йоаль, хьалхарча лиге а ловза йолча бокъонех яларга кхачаяр «Автомобилист». Цхьабакъда, цу турнира Вильнюсе дlайолаь тlеххьара тур дика ловзаш чакхйоаккхаш латт вай командо.

Цу турага кхоачаш е очкаш а йолаш дlанийсъеннайр командаш: Минск — 25, Ташкент — 22, Вильнюс — 21, Одинцово — 18, Грозный — 17, Таллин — 16, Шевченко — 15, Ленинград — 11.

Вильнюсе цкъа мара ца эшаш дина ловзаш хьайоагlа вай команда. Фусамдай командаша тlеххьара хиначча вlашагlкхетаре счет 3:2 йолаш кот а яьнна, 22 очко а йолаш йиъгагlча моттиге я «Автомобилист». Укх туре юхе цхьа ловзар дисад вай волейболистий. Из вlашагlкхетар хургда Ташкентерча «Динамоца».

«Автомобилисте» ловзаш ба М. Волосевич (капитан), А. Кораблев, А. Курса, В. Бойко, В. Саламов, С. Грак, вежарий Сериковгlар, С. Новоченко, Д. Монахов, С. Беликов.

А. БЕК.

* * *

Сакъердаме чакхйоалаш латт «Урожай» ахача ДСО спартакиада зачетах йола тайп-тайпарча спорта довзъоех йола яхьаш.

ГТО многоборьях и топаш кхувсарах а йолча яхьашка дакъа лаьцар «Урожай» ДСО 14 районни организаце командаша. Царна юкъе я Грозненски кооперативни техникума, Назрановски Серноводски юртбоахама техникумий; Грозненски кооперативни училища командаш.

ГТО многоборье топаш кхувсача массарел толашагlа хилар Наурски района спортсменаш, шоллагlен кхоалагlен моттигаш яьхар Шелковской районен кооперативни техникумен командаша. Къаьст-къаьстача спортсменашта юкъе белгалваьлар яккха йиш йолча 100 очкох 91 яьккха Надтеречни районера З. Чермоев. Хlаьта ялх километр дlаьха йолча дистанце массарел массагlа хилар Серноводски юртбоахама техникума дешархо А. Джамбетов.

Ира къовсам лаьттар къаьста чакхйоахаш хиннача топаш кхувсарий яхьашка. Укхаза хьалхара кхо призовой моттиг яьккхар кооперативни техникума, «Урожай» Грозненски горсоветен Наурски районен командаца. Къаьст-къаьстача спортсменашта юкъе массарел нийсагlа топ йийттар 100 очкох 96 яьккхача С. Дисаева (кооперативни техникум). Мехкарашта юкъе а толаш баьккхар цу команда спортсменаша Н. Мойсеенкос, М. Гриненкос. Цар массане а кхочашъяьй шоллагlча спортивни разряда нормативаш.

Б. ЛЕВЕНШТЕЙН.

Цlакха а хиннавац В. И. Ленин вай республике. Цхьабакъда, вайцига хулача событешка массиза а хьокаш хиннав из. Къаьстта теркалбеш хиннаб цо промышленникашта духьала Грозерча мехкдаьттахошна лоаттабаь классови къовсам. Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци кийчъеча а чакхйоаккхача а хана Ильича бувзам лоаттабаьб города большевикаца. Хlаьта граждански тlема шерашка В. И. Ленина ма эшша гlо деш хиннад Грозерча пролетариата а Нохч - ГlалгlIайчен къахьегамхошта а.

Деррига дуней къахьегамхой а санна, В. И. Ленин боарам боаццаш веза хиннав вай республика къахьегамхой а. Сийлахь-воккха баьчча кхалкарах бола къахьа хоам хьанхаьчача lаьрж деллар Нохч - ГlалгlIайчено а. Болхлошта юкъе шерра баьржар парте мугlарашка оттара болам. Ленински тlахьехамагlа ВКП(б) мугlарашка эттар 2 эзар совгlа хьалха латта грозненски болхло, дукхa юрташкара къахьегамхой.

Сийлахь - воккхача баьчча цlераца дувзаденна мел дола хlама бечa а деза а хетаъ

БАЬЧЧА ЮБИЛЕЙНА ХЕТАЯЬ ВЫСТАВКА

республика къахьегамхошта дикагlа довзийта гlерташ ба Нохч - ГlалгlIай краеведчески музея балхахой. Музея залашка а царел арахьа а оаха чакхйоах «Ленина гlуллакх дахаш а котдувлаш а да» яха мероприятеш. Царна юкъе я «Ленин вай республикен» яха экскурсеш. Из экспозици йолча залашка каст-каста хул школай дешархошта кхетам балара дола сахьаташ. Иштта, укх тlеххьарча хана из гlуллакх чакх даьккхал №№ 32, 91 йолча школай дешархошца.

Музея балхахоша дакъа лоац просвещене балхахой Цlагlа хулача Ленински дешарашка. Массехк шу да № 12 йолча ПТУ болх беча краеведчески знаней лекторена оаха гlо ду а. Цу лекторе занятешка дешархошта йовз вай республика истори а экономика а. Хlанз цун балха юкъе къаьстта дукха моттиг дlалоац ленински тематико.

Хlаьта В. И. Ленина юбилей йолча дийнахьа, массаза а санна, музея залашка торжественни хьалашка пионерий мугlарашка дlаэцаргба школай октябряташ. Хьалхагlа санна къоначча пионерашта ловцаш доахаш, цар наьх даькъала бувцаш хургба республика къахьегамхоша сий деш бола нах.

Сийлахь - воккхача баьчча юбилейна хетабаь болх бу оаха юрта боахама къахьегамхошца а. Иштта, Назрановски района дlасийлай дlа-хоахела «Ленини вай республикей» яха выставка, республика районашка цхуьк кхийола экспозицеш. Музея балхахой каст-каста хул Ильича вахарах а гlуллакхех а Грозненски гарнизона бlухошта дувцаш а.

И. ВАСИЛЬЕВА,
Нохч - ГlалгlIай краеведчески музея йоккхагlйола lилмап болхло.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — lуйранара гимнастика.
9.05 — «Шоаш дола моттиг хьа йовзийта, зурманчий!».
9.35 — «Кхыча городе декха догlа» — телевизионни художественни фильм. 1-ра сери.
10.45 — Р. Шуман — «Карнавал». Дlалокх Дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата Л. Тимофеева (фортепиано).
14.30 — Керданараш.
14.50 — Телевизионни документальный фильм.
15.45 — Шахмати школа. Разрядникий класс.
16.15 — «Ялл ола оперен балетен Литовски паччахьалкхен академически театра солистех В. Шнюкайте.
16.45 — «Эрсий мотт».
17.45 — «Сакъердаме моткаш».
18.00 — Миллионий ленински университет. Передачe дакъа лоцаш ба исторически lилмай доктор профессор Г. И. Мирский, экономически lилмай доктор профессор М. Я. Волков.
18.30 — «Хlара сурта тlа — мала».
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — М. Корнилов. «Турпала 60 шу» яха увертюра - фантази.
19.10 — В. И. Ленин ваь 110 шу дизарга. «Ленин — Моссовета депутат».
19.35 — «Кхыча городе декха догlа» — телевизионни художественни фильм. 2-гlа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «СССР халкъа артиста Ю. Завадски дlаеш Р. Гамзатова стихаш».
22.00 — «Тахан дунен тlа».
22.15 — Концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Вай беш».
8.40; 9.45 — Зоологи, 7-гlа класс.
9.05 — В. Моцарт. 2-гlа передача.
10.10; 14.45 — Испански мотт.
10.40; 11.40 — Астрономи, 10-гlа класс.
11.10 — «Вай хержаш дола наькъаш», 3-гlа передача.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Лакхера математика. 2-гlа курс.
13.25 — lилма коммунизм.
14.15 — Деша отта кийчлучарна. Математика.
15.15 — «Хlанз сайре ю». Художественни фильм.
16.45 — lалам довзар. 3-гlа класс.
17.10 — В. И. Ленин ваь 110 шу дизарга. «Дунен тlара байракх». Документальный фильм.
17.50 — Любительски фильмаш.
18.05 — «Нохч-ГlалгlIайче гlолла».
18.25 — «Деррига хlамаш кийча дий кхашкара бахкаш дlадолада?». Юрта боахама обозрени.
18.40 — Хьалха латта опыт — массанена! lилма - популярни фильм.
19.00 — Хьа нравствени декхар. «Красный молот» заводера передача.
19.30 — Киножурнал.
19.40 — «Кхалсагацарча безамца» яха передача (нохчий меттала).
20.10 — «Бийса лаькъала хийла шун, бераш!».
20.20 — «Бlаьстанара мугlараш». Литературни передача.
20.45 — Телевизионни фильм.
20.55 — М. Глинка произведених оттадаь концерт.
21.40 — «Шийла форд». Художественни фильм.

7 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — lуйранара гимнастика.
9.05 — Мультфильмай программа.
9.40 — «Кхыча городе декха догlа». Художественни фильм. 2-гlа сери.
10.45 — «Къоначар кхоллам».
11.30 — Керданараш.
14.30 — Советски кхалнахах долча телевизионни документальны фильмай программа.
16.05 — «Москвай Москвичаша».
16.35 — Концерт.
18.35 — Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха Дени — 8-ча марта хетаь торжественни собрани. СССР Союза Доккхача Паччахьалкхен академически театрера трансляци.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Театральни вlашагlкхетараш». Дlахьу РСФСР заслуженни артиста А. Миронова.
23.15 — «Тахан дунен тlа».
23.30 — Бальни хелхараш дерий дунен халкъашта юкъера конкурс. Дрезденера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — lилма - популярни фильмай программа.
8.40; 9.30 — lалам довзар. 9-гlа класс.
9.00 — Английски мотт.
9.50 — В. И. Ленин ваь 110 шу дизарга. Ленински моттигашка гlолла.
10.30 — «Томски хотимаш» lилма-популярни фильм.
10.40; 11.40 — А. А. Фадеев. «Къона гвардии». 7-гlа класс.
11.10 — М. И. Глинка.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Лакхера математика. 1-гlа курс.
13.20 — Марксистко - ленински эстетика лардаш.
14.10; 17.30 — Деша отта кийчлучарна. Физика.
14.30 — Экран — дора.
15.40 — Эрсий халкъа иллеш.
16.10 — «Сийлахь - боккха Даймехка тlом» яха кинопоэма. 12-фильм.
17.00 — Экран — хьехархочун. Географи. 7-гlа класс.
18.05 — Вай новной даькъала буьи.
18.35 — Бераштa «Горизонт» яха кинопрограмма.
19.15 — «Нохч-ГlалгlIайчу гlолла».
19.35 — «Дешархо» (гlалгlIай меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Цех дара бола дунен халкъашта юкъера матч. СССР — ГДР. Ленинградера передача.
21.00 — Концерт.
21.40 — «Цlи йоаца сеlкъа». Телевизионни художественни фильм. 1-ра, 2-гlа сереш.

РАДИО

6 МАРТ

6.40 — «Юрт: гlуллакхаш проблемаш» (гlалгlIай меттала).
6.55 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.21 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Шоана, кхалнаха!» яха радиожурнал (нохчий меттала).
9.15 — «Селаlад» яха радиожурнал (эрсий меттала).
9.45 — «Социалистически декхараш. Мишта кхочашду уж?» корреспонденци (гlалгlIай меттала).
18.00 — Передачай программа хаоттамах бола хоами (эрсий меттала).
18.01 — «Спортивни Нохч-ГlалгlIайче» (эрсий меттала).
18.30 — «Патриот» яха радиожурнал (гlалгlIай меттала).
18.45 — «Ленински къамах политика низ». Беседа (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гlалгlIай меттала).

7 МАРТ

6.40 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.21 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Концерт (нохчий меттала).
8.50 — Социалистически яхьа дневник (эрсий меттала).
9.15 — Хlара балха дезна — дикала Знак! «Союзавтоматстрой» ахача опытно - экспериментальни заводера передача (нохчий меттала).
9.30 — «Довкъара кхом бе бела». Корреспонденци (нохчий меттала).
9.45 — Ашараш (нохчий меттала).
18.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
18.01 — Даьхен сий долa мехкарий. Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха Дента (нохчий меттала).
18.15 — «Общественни зиэони». Радиожурнал (гlалгlIай меттала).
18.35 — Халкъа ашараш (гlалгlIай меттала).
18.55 — Халкъа эшараш (гlалгlIай меттала).

Хоттам

Тахан республике гlоллен Грозни хувцалуш моргхаш а йолаш. Йоачан а йоацаш малхбузехьара секунде 2—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура — республике 4, +1. Грозне 0, —2 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана моргхаш а йолаш, лаьгlо лоа а делхаш, дохк а доаллаш ша билла а йолаш, тайп - тайпарча овгlонашкахьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсанаc —5, —10, дийнахьа —3, +3 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ЛАКХЪЕ НАЬКЪА КХЕРАМЗЛЕ

Маркаша дувц

Автомобильни транспорт алсамъяларца дувзадена да наькъашка гlолла ледара кхерам айбалар. Цудухьа цу гlуллакха оарцагlяьнна, къаьстта берий, йоахко сий хьайоагlа дунен тlарча мехкий бувзама ведомстваш. Дукха я дуне тlа цу даькъе арахийца тайп-тайпара маркаш. Наькъашка ледара правилашта пропаганда яра маркаш эггара хьалха арахийцар Швейцаре 1956 шера. Царех цхьанне тlа хьагойтаi да гlашлой оаса тlа гlолла хьадоагlа бераш. Шоферашта лоралуш хилалаш яха хоамбара знак я из. Уж тайпа знакаш хlанз вай городе дукха латт школашта, берий учреждешта юхе. Улицай а наькъий а законаша дlадех гlашлошца шоферашеи цар дlадехар бехктохаме лоаркlаш кхочашделга ГАИ органаша официально дlаоттадаьча знакаша дlадехар кхочашдеш декхарийла ва хlара саг. Наькъа тlа ледара кхерамзле лораяра знакаш Россе эггара хьалха юкъейоалаьй 1908 шера хиннача Дунен халкъашта юкъерча конгрессо. Цу хана еррига а йиъ мара яцар уж знакаш. Лораш а лорасш йоаца а машиннаькъа переездаш переходаш къокстаеш яр уж а.

1929 шера СССР машиннаькъа Халкъа Комиссариато чlоагlйир шоссейни наькъий кхераме йолча моттигашка оттаеш йола хоамбара знакаш.

Советски Союзе эггара йоалхагlа йолча городашка, нах а транспорт а дукхагlа лелача улицаш тlа оттайир светофораш. Москве эггара хьалхара светофор оттайир Петровкаи Кузнецки тlийи яхача улицай саьнга. Наькъашка ледара кхерамзлен символ йолаш светофор тlаьннай СССР, Итали, ГДР, Венгре, кхыча дукхача мехкий маркаш тlа, конверташ тlа. 1964 шера Венгро арахийцар наькъашна ишта лела веза гойташ йолча хозача басарашца кийчъяьча кхиркай бlарча сери. 1972 шера вай мехка арахийнай наькъий кхерам лохбаро марка-плакат. Цу тlа да. «Пхенена ер ха декхарийла яа хlаравар!» яха дешаш дешаш латта бер.

1979 шера СССР бувзама министерство арахийцар «Наькъашка ледара кхерамзлен культура» яхача диназагlа йола кхаь почтови миниатюрех латта сери. Цхьан марка тlа ГАИ балхахо-регулировщик, шоллагlча тlа — «Лораде бераш» яха дешаш тlадола газета сурт, кхоалагlча марка тlа — «Сов сиха ма лалла».

Германски Демократически Республике 1966 шера араяьнккхача 4 марках латтача сере тlаьхех гlашлой а шоферашi а наькъашка ледара правилаш тоалха ма е, яхаш.

1968 шера Вене хилар наькъашка ледара правилех лаьца йола Дунен халкъашта юкъера конференци. Цига юкъейоалаьй керда знакаш. Дукхача мехкашка араяьлаб царна хетаьх маркаш. 1973 шера деш Советски Союзе а СССР Госстандарто дlачlоагlъяь тlайнна 120 наькъа знак. Цар хьакъехьа чаьца арахийца дукха почтови конверташ маркаш я вай мехка.

Наькъашка гlолла ледара правилаш ха декхарийла ва хlара саг, хlаьта наькъа лоракаш тlайолча маркашеи конверташеи (сурта тlа) наькъостал ду наха, къаьстта берашта, уж знакаш дикагlа довза, цар дlадехар бехктохаме кхоачашде.

П. МИНАЕВ,
ВОФ Нохч - ГlалгlIай отделене председатель.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителa — 9-24-03; бехктохама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05104. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1281.